

Model razvoja i uloga ruralnog turizma na području Daruvara

Karlović, Ines

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management / Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:191:059977>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-18**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Tourism and Hospitality Management - Repository of students works of the Faculty of Tourism and Hospitality Management](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Sveučilišni diplomski studij

INES KARLOVIĆ

Model razvoja i uloga ruralnog turizma na području Daruvara

**Model development and role of rural tourism in the area of
Daruvar**

Diplomski rad

Opatija, 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Sveučilišni diplomski studij
Marketing u turizmu

Model razvoja i uloga ruralnog turizma na području Daruvara

**Model development and role of rural tourism in the area of
Daruvar**

Diplomski rad

Kolegij: **Ruralni turizam**

Student: **Ines KARLOVIĆ**

Mentor: Prof. dr. sc. **Romina ALKIER**

Matični broj: **3765/22**

Opatija, rujan 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI UNIVERSITY OF RIJEKA
FAKULTET ZA MENADŽMENT U TURIZMU I UGOSTITELJSTVU
FACULTY OF TOURISM AND HOSPITALITY MANAGEMENT
OPATIJA, HRVATSKA CROATIA

IZJAVA O AUTORSTVU RADA I O JAVNOJ OBJAVI OBRANJENOG DIPLOMSKOG RADA

Ines Karlović

(ime i prezime studenta)

3765/22

(matični broj studenta)

Model razvoja i uloga ruralnog turizma na području Daruvara

(naslov rada)

Izjavljujem da sam ovaj rad samostalno izradila/o, te da su svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima, bilo da su u pitanju knjige, znanstveni ili stručni članci, Internet stranice, zakoni i sl. u radu jasno označeni kao takvi, te navedeni u popisu literature.

Izjavljujem da kao student–autor diplomskog rada, dozvoljavam Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci da ga trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim javnosti u cjelovitom tekstu u mrežnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci.

U svrhu podržavanja otvorenog pristupa diplomskim radovima trajno objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci, ovom izjavom dajem neisključivo imovinsko pravo iskorištavanja bez sadržajnog, vremenskog i prostornog mog diplomskog rada kao autorskog djela pod uvjetima *Creative Commons* licencije CC BY Imenovanje, prema opisu dostupnom na <http://creativecommons.org/licenses/>.

U Opatiji, _____ 5. rujna 2023. _____

Ines Karlović

Potpis studenta

Sažetak

Ruralni turizam u suvremenom svijetu dobiva na sve većoj važnosti. Povećani interes proizlazi iz rastuće zasićenosti urbanim i napornim načinom života te potrebe za bijegom u opuštajuće okruženje ruralnih područja. Kao reakcija na tu potrebu, ruralni turizam sve više dobiva na traženosti. Analizirajući konkretni primjer Daruvara, istraživanje ima za cilj produbiti razumijevanje uloge ruralnog turizma te identificirati faktore koji utječu na njegov razvoj i integraciju s lokalnom zajednicom. Kroz provedbu anketnog upitnika, istraživanje će se usredotočiti na stajališta i perspektive lokalnog stanovništva kako bi se prikupile informacije o njihovim percepcijama i očekivanjima prema ruralnom turizmu, kao i načinima na koje on može doprinijeti lokalnom razvoju, očuvanju kulturne baštine i ekonomskim aspektima. Rezultati ovog istraživanja pružit će dragocjene uvide o očekivanjima, potrebama i zainteresiranosti lokalnog stanovništva, te kako se ruralni turizam može oblikovati na način koji donosi koristi kako stanovnicima tako i destinaciji. Osim toga, istraživanje će podržati planske i održive strategije za razvoj ruralnog turizma u Daruvaru, uzimajući u obzir aspekte lokalne kulture, gospodarstva i zajednice u cjelini.

Ključne riječi: ruralni turizam, model razvoja, održivost, lokalna zajednica

Sadržaj

Uvod	5
1. Predmet istraživanja	6
1.1. Znanstvena hipoteza	6
1.2. Svrha i ciljevi istraživanja	7
1.3. Metodologija istraživanja	8
2. Temeljno određenje ruralnog turizma	9
2.1. Pojam ruralnog turizma	9
2.1.1. Ruralna turistička destinacija	11
2.1.2. Faktori uspjeha i uloga turizma u ruralnom razvoju	13
2.2. Razvoj ruralnog turizma kroz povijest	14
2.3. Utjecaj modernizacije na ruralne destinacije	15
2.4. Ruralni turizam na području Republike Hrvatske	17
2.4.1. Zakonodavna osnova ruralnog turizma	19
3. Temeljna obilježja grada Daruvara i okolice	21
3.1. Prirodna osnova i kulturno povijesna baština	22
3.2. Izvori atraktivnosti ruralne okolice	23
4. Ruralni turizam na području grada Daruvara	24
4.1. Povijest ruralnog turizma na području grada Daruvara	24
4.2. Ruralna ponuda grada Daruvara	25
4.3. Turistički potencijal grada Daruvara kao ruralne destinacije	28
5. Uloga ruralnog turizma na području grada Daruvara	30
5.1. Održivost ruralnog turizma	30
5.2. Sociokulturni utjecaj ruralnog turizma na lokalnu zajednicu	31
5.3. Ekonomski, ekološki i etički aspekti ruralnog turizma	32
5.4. Izazovi i perspektive	33
6. Model razvoja ruralnog turizma	35
6.1. Identifikacija ključnih turističkih resursa	35
6.2. Kreiranje ciljane turističke ponude ruralnog područja	38
6.3. Uključivanje lokalne zajednice u turistički razvoj	39
6.4. Održivost i zaštita okoliša u modelu ruralnog turizma	41

7. Rezultati empirijskog istraživanja	42
7.1. Ciljevi i metode istraživanja	42
7.2. Znanstvene hipoteze	43
7.3. Rezultati istraživanja	43
Zaključak	50
Bibliografija	57
Popis ilustracija	59

Uvod

Turizam je u današnje vrijeme postao uobičajena pojava. Više se ne javlja kao privilegija imućnog dijela stanovništva već je postala jedna od glavnih potreba ljudi svih slojeva društva. Danas smo svjedoci u odmicanju od masovnog turizma, koji prevladava na svjetskim turističkim tržištima, k selektivnim oblicima turizma. U proteklim desetljećima prethodnog stoljeća, započinje proces diverzifikacije u turističkoj ponudi i razvijanja novih oblika turizma usklađenih sa sve složenijim očekivanjima turističkog tržišta.

Ruralne destinacije u zadnje vrijeme dobivaju na sve većoj popularnosti. Ovaj porast interesa proizlazi iz sve veće zasićenosti urbanim i stresnim načinom života te potrebe za bijegom u mirno okruženje koje ruralno područje nudi. Kao odgovor na ovu potrebu, ruralni turizam postaje sve traženiji. Prema statistikama Svjetske turističke organizacije, jedan od četiri europska građanina odabrat će ruralno područje za svoj odmor.¹ Rastući interes za ruralne destinacije otvara prilike za razvoj ruralnog turizma koji, zauzvrat, može donijeti raznolikost ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima, te tako doprinijeti gospodarskoj i društvenoj obnovi tih regija.

U Hrvatskoj, ruralni se prostor prostire na čak 91,6% njezine ukupne površine, karakteriziran iznimno raznolikom biološkom i društvenom raznolikošću. Ova izuzetna raznolikost predstavlja ogroman potencijal za unapređenje ruralnog turizma. Međutim, kako se fokus hrvatskog turizma skoro pa potpuno prebacio na hrvatsku obalu, potencijal i mnogobrojne prilike koje postoje se ne iskorištavaju dovoljno te je ruralni turizam gotovo zanemaren.

Grad Daruvar i okolica, kao destinacijsko odredište u ruralnom turizmu, svojim geografskim i prirodnim obilježjima ima mnogo potencijala u razvoju ruralnog turizma. Geografski položaj, bogata povijesna i kulturna baština, očuvana priroda, bogata flora i fauna glavni su segmenti daruvarskog područja i odličan temelj za razvoj ruralnog, a i ostalih posebnih oblika turizma.

¹ Pamuković, A., Dorbić, B., Radeljak, M., 2016: Iskustvo i praksa razvoja agroturizma u Europi te njegov utjecaj na Hrvatsku, *Agronomski glasnik*, 78, 51-64., 22.07.2023.

1. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja ovog rada se fokusira na trenutno stanje ruralnog turizma na području grada Daruvara i perspektive za njegov daljnji razvoj. Rad obuhvaća 7 poglavlja uz uvod i zaključak. Prvi dio rada se odnosi na temeljno određenje ruralnog turizma te su navedena njegova glavna obilježja, povijesni razvoj, utjecaj modernizacije i stanje ruralnog turizma u Republici Hrvatskoj. Zatim, u drugom dijelu, navedena su temeljna obilježja grada Daruvara i okolice, te je objašnjen njegov razvoj kroz povijest. Analizirana je prirodna osnova te kulturno-povijesna baština, kao i postojeće stanje ruralnog turizma, odnosno ruralna ponuda na području grada Daruvara. U trećem dijelu objašnjena je uloga ruralnog turizma: održivost, sociokulturni utjecaj, ekonomski, ekološki, etički aspekti te izazovi i perspektive koje nosi sa sobom. Nadalje, slijedi model razvoja ruralnog turizma. Modelom su prikazani koraci u stvaranju održive, atraktivne i autentične turističke destinacije na ruralnom području. Postupak uključuje identifikaciju ključnih turističkih resursa, kreiranje ciljane turističke ponude, uključivanje lokalne zajednice u turistički razvoj, održivost i brigu za okoliš. U posljednjem dijelu rada prikazani su rezultati empirijskog istraživanja te zaključak.

1.1. Znanstvena hipoteza

U svrhu empirijskog istraživanja rada "Model razvoja i uloga ruralnog turizma na području Daruvara" postavljene su sljedeće hipoteze:

H1: Dobra osnova za razvoj ruralnog turizma u gradu Daruvaru, uključujući dostupne resurse, kulturnu i prirodnu baštinu te potrebnu infrastrukturu, ima potencijal potaknuti pozitivan i održiv razvoj ruralnog turizma u tom području, te njegovu obnovu.

H2: Ruralni turizam na području grada Daruvara je nedovoljno razvijen.

H3: Ruralni turistički model razvoja pozitivno će utjecati na ponudu grada Daruvara, kao i njegova unapređenja

H4: Implementacija održivog modela ruralnog turizma u Daruvaru pozitivno utječe na ekonomsku dobit lokalne zajednice i smanjenje negativnog utjecaja na okoliš, doprinoseći dugoročnoj ekonomskoj i ekološkoj održivosti turističke destinacije

Cilj ovih hipoteza je istražiti i analizirati različite segmente koji utječu na razvoj ruralnog turizma na području grada Daruvara. Svaka hipoteza postavlja određenu pretpostavku o vezi između različitih varijabli i elemenata ruralnog turizma te njihovog utjecaja na lokalnu zajednicu, ekonomske aspekte i održivost destinacije. Ovime će se utvrditi stavovi lokalnog stanovništva o trenutnom stanju ruralne ponude, te ima li Daruvar mjesta za napredak. Istraživanje će dati odgovore na postavljena pitanja kojima će se navedene hipoteze potvrditi ili opovrgnuti, a samim time će se stvoriti temelj za razmišljanje i zaključak o ulozi ruralnog turizma.

1.2. Svrha i ciljevi istraživanja

Svrha i cilj ovog rada je dublje razumijevanje uloge ruralnog turizma na konkretnom primjeru Daruvara, te identifikacija potencijalnih faktora koji utječu na njegov razvoj i integraciju s lokalnom zajednicom. Cilj istraživanja je analizirati stajališta i perspektive lokalnog stanovništva putem provedbe anketnog upitnika kako bi se dobile potrebne informacije o percepciji i očekivanjima prema ruralnom turizmu te njegovoj povezanosti s lokalnim razvojem, kulturnom baštinom i ekonomskim aspektima. Ovakvo istraživanje pomaže boljem razumijevanju kako ruralni turizam može pridonijeti zajednici te omogućava identificiranje smjernica za njegov održivi i usklađen razvoj s potrebama i interesima lokalnog stanovništva.

1.3. Metodologija istraživanja

Kako bi se ostvarili ciljevi istraživanja provest će se empirijsko istraživanje metodom ispitivanja na uzorku lokalnog stanovništva na području Daruvara. Ispitanicima će biti postavljena pitanja u pismenom obliku kako bi se prikupili potrebni odgovori. Instrument istraživanja je anketni upitnik. Oblik komuniciranja anketnog upitnika provodi se putem interneta koristeći Google Forms, a podijeljen je putem društvenih mreža i e-pošte. Ponuđena pitanja su strukturirana dihotomnim i višestrukim izborom. Koristit će se strukturirana pitanja s neprikrivenim ciljevima. Podaci će se prikupljati u razdoblju od 25.07.2023. do 30.08.2023. na namjernom prigodnom uzorku, a uključivat će ispitanike različitih dobnih skupina. Osim toga, u radu su korištene i sljedeće metode istraživanja:

- Metoda deskripcije - postupak jednostavnog opisivanja činjenica, procesa i predmeta u prirodi i društvu, kao i njihovih empirijskih potvrđivanja veza i odnosa, ali bez znanstvenog objašnjavanja.
- Metoda analize - postupak znanstvenog istraživanja raščlanjivanjem složenih pojmova, sudova i zaključaka na njihove jednostavnije sastavne dijelove i elemente.
- Metoda sinteze - postupak znanstvenog istraživanja i objašnjavanja stvarnosti putem sinteze jednostavnih sudova u složenije.²

² Metode znanstvenih istraživanja, URL:

http://www.unizd.hr/portals/4/nastavni_mat/1_godina/metodologija/metode_znanstvenih_istrazivanja.pdf, 28.07.2023.

2. Temeljno određenje ruralnog turizma

2.1. Pojam ruralnog turizma

Definicija "ruralnog" varira u opsegu i razumijevanju ovisno o kontekstu, kulturnim razlikama i geografskim uvjetima. S druge strane, vlade država koriste posebne kriterije za definiranje "ruralnog" koje se često temelje na gustoći naseljenosti. Iako ne postoji jedinstveni dogovor o razini koja bi razdvajala urbano stanovništvo od ruralnog, Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj, OECD (1994.), odredila je definiciju "ruralnog" kao područja na kojoj se preferira gustoća naseljenosti od 150 osoba po kvadratnom kilometru. Na regionalnoj razini geografske se jedinice svrstavaju u tri tipa: dominantno ruralne regije (50%), u značajnoj mjeri ruralne regije (15-50%) i dominantno urbanizirane regije (15%).³ 1968. vijeće Europe je donijelo definiciju ruralnog turizma kao turizma koji obuhvaća sve aktivnosti u ruralnim područjima, ne ograničavajući se samo na one koje su karakteristične za poljoprivredu ili agroturizam. Ruralni turizam predstavlja spoj dva ključna gospodarska sektora, turizma i poljoprivrede, koji zajedno oblikuju jedinstvenu turističku ponudu u seoskim područjima. Ovaj oblik turizma omogućuje posjetiteljima da dožive opuštajuću atmosferu i autentični način života ruralne zajednice, a glavna obilježja uključuju: mirnu sredinu, odsutnost buke, očuvani okoliš, komunikaciju s domaćinima, domaću hranu i upoznavanje sa seljačkim poslovima.⁴ Kada se govori o ruralnom turizmu, zapravo se govori o brojnim pojavnim oblicima turizma: seljački (agroturizam), rezidencijalni, zavičajni, sportsko-rekreacijski, avanturistički, zdravstveni, edukacijski, tranzitni, kamping, nautički kontinentalni turizam, kulturni, vjerski, lovni, ribolovni, vinski, gastronomski, prirodi bliski turizam, ekoturizam i brojni drugi. Prema definiciji, ruralni turizam se može ostvariti u različitim oblicima, bilo to na seljačkim gospodarstvima (agroturizam) ili ostalim oblicima koji se realiziraju na ruralnom prostoru izvan seljačkih gospodarstava. Kada se spominje termin "seljački turizam", naglasak se stavlja na poljoprivredu kao primarnu djelatnost, dok se usluge pružene turistima smatraju dodatnim

³ Ruralni turizam u Hrvatskoj s primjerima dobre prakse i europskim iskustvima, Demonja Damir i Ružić Pavlo, Bibliotheca Geographica Croatica, Knjiga 40, prvo izdanje, Zagreb 2010. Str. 13., 15.07.2023.

⁴ Council of Europe. Council of Europe Web Archives. Rural Tourism. URL: <http://www.archive-it.org/public/search> . 15.07.2023.

aktivnostima. Ovaj oblik turizma često se temelji na aktivnom sudjelovanju posjetitelja u seljačkim aktivnostima i načinu života ruralnih zajednica. Kvaliteta ponude takvog gospodarstva ovisi o brojnim činiteljima koji se tiču njegove okolišne, klimatske, rekreacijske i vizualne privlačnosti, zatim prometne povezanosti, komunalne i servisne opremljenosti i cjelokupne ljepote njegova krajolika. Bitno je da se seljačko gospodarstvo bavi poljoprivrednom proizvodnjom, posebno povrtlarstvom, voćarstvom, ratarstvom, vinogradarstvom, pčelarstvom, ribnjačarstvom i ostalim.⁵ U današnje vrijeme, odmor na seljačkom gospodarstvu je posebno zanimljivo stanovnicima velikih urbanih središta koji su željni prirodnog ugođaja, zdravog i šarolikog svijeta prirode. Sačuvana okolina, čisti zrak, nostalgija, pješaćenje i druge aktivnosti u mirnoj i ugodnoj sredini, vrlo su tražen oblik odmora, kao nadoknada za svakodnevni stres toliko prisutan kod stanovnika velikih gradova. Osim odmora na seljačkim gospodarstvima, vrlo su atraktivne i ostale turističke aktivnosti koje su navedene u tablici ispod.

Tablica 1 Turističke aktivnosti na ruralnom području

TURE	<ul style="list-style-type: none"> • pješaćenje (pješačke staze, prirodni parkovi, fitness staze) • jahanje (konji, magarci) • ture u kamp-kućici • motorizirane ture (sva terenska vozila) • <i>fitness</i> trening • zdravstvene pogodnosti
AKTIVNOSTI NA VODI	<ul style="list-style-type: none"> • ribolov • plivanje • boravak na rijekama • kanu i <i>rafting</i> • <i>windsurfing</i> • utrkivanje brzim čamcima • jedrenje
AKTIVNOSTI U ZRAKU	<ul style="list-style-type: none"> • malim zrakoplovima • jedrilicama, <i>hand-gliding</i>

⁵Ruralni turizam u Hrvatskoj s primjerima dobre prakse i europskim iskustvima, Demonja Damir i Ružić Pavlo, Bibliotheca Geographia Croatica, Knjiga 40, prvo izdanje, Zagreb 2010. Str. 26, 17.07.2023.

	<ul style="list-style-type: none"> • balonima na topli zrak
SPORTSKE AKTIVNOSTI	<ul style="list-style-type: none"> • tenis • golf • spuštanje i penjanje po stijenama
AKTIVNOSTI OTKRIVANJA ZANIMLJIVOSTI, RADNIH PROCESA	<ul style="list-style-type: none"> • lokalna proizvodnja, poljoprivredna poduzeća
KULTURNE AKTIVNOSTI	<ul style="list-style-type: none"> • arheologija • područja pod restauracijom • tečajevi ručnog rada • umjetničke radionice • folklorne skupine • kulturni, gastronomski i drugi izvori
AKTIVNOSTI ZDRAVSTVENOG KARAKTERA	<ul style="list-style-type: none"> • <i>fitness</i> trening • zdravstvene pogodnosti

Izvor: Ruralni turizam u Hrvatskoj s primjerima dobre prakse i europskim iskustvima, Demonja Damir i Ružić Pavlo, Bibliotheca Geographia Croatica, Knjiga 40, prvo izdanje, Zagreb 2010. Str. 29., 15.07.2023

2.1.1. Ruralna turistička destinacija

Turistička destinacija predstavlja širi funkcionalni prostor jednog ili više turističkih mjesta, ona je turističko funkcionalna prostorna cjelina sa svim određenim turističkim obilježjima. Ona nema čvrstih granica u prostoru, jer nema jedinstvenih kriterija koji ih određuje. Može predstavljati pojedini lokalitet (luka, aerodrom), pojedino turističko mjesto, pojedine regije, čitavu zemlju, skupine zemalja, pa čak i kontinent.⁶ Njena glavna obilježja su:

⁶ Ruralni turizam u Hrvatskoj s primjerima dobre prakse i europskim iskustvima, Demonja Damir i Ružić Pavlo, Bibliotheca Geographia Croatica, Knjiga 40, prvo izdanje, Zagreb 2010. Str 17., 15.07.2023.

- prostor (uži ili širi), jer pod turističkom destinacijom se može podrazumijevati zemlja, regija, gradovi i druga područja koja posjećuju turisti što predstavlja prostornu cjelinu bez obzira na veličinu. i
- prirodne pogodnosti koje u turističkoj destinaciji služe lokalnom stanovništvu tijekom cijele godine, a u određenom vremenu (privremeno) turistima i posjetiteljima.⁷

Osnovni činitelji turističke destinacije prema Demonji i Ružiću (2010.) su:

- atrakcije (prirodne ljepote i klima, kulturna i društvena obilježja, stav prema turistima, infrastruktura, razina cijena, mogućnosti za kupovinu kapaciteti za sport, rekreaciju i edukaciju i drugo).
- prostor mora raspolagati ponudom koja će zadovoljiti zahtjeve posjetitelja bez obzira na njihovu dob, spol, socijalno statusu i slično.
- prirodne pogodnosti, i
- pristupačnost.

Prilikom definiranja ruralne turističke destinacije, potrebno je uzeti u obzir sljedeće faktore:

- riječ je o turistički funkcionalno definiranom području sa specifičnim turističkim i drugim karakteristikama
- obuhvaća cjelovit, kompleksan turistički proizvod koji se nudi na tržištu i privlači svoje potrošače.
- mjesto je intenzivnog okupljanja turista zbog različitih koristi koje im pruža, a one su odrednice njezine turističke atraktivnosti.⁸

Formiranje ruralne turističke destinacije broji mnoge prednosti kao što su primjerice općenito bolje korištenje prostora, moguća je ekonomska valorizacija manje kvalitetnih turističkih resursa, složenija ponuda za potencijalne turiste jer veći prostor uključuje više sadržaja, bolje mogućnosti stvaranja turističkog identiteta ili brenda proizvoda, te brojne druge prednosti. Turistička ponuda u ruralnom okruženju izuzetno je heterogena, budući da seljačka poljoprivredna gospodarstva variraju u stupnju razvoja, opremljenosti i pripravnosti za turističke usluge, a osim toga brojni različiti segmenti ponude, sami za sebe, nedovoljno su atraktivni da privuku turiste. Pojedino seljačko gospodarstvo nije dovoljno da privuče

⁷ ibidem

⁸ ibidem

veliki broj posjetitelja, stoga razvojna šansa za ruralnu turističku destinaciju predstavlja povezivanje, primjerice, u udruge i druge slične oblike različitih subjekata koji očekuju ekonomske koristi od turizma. Turistička destinacija s izraženim i prepoznatljivim atrakcijama, međusobno povezanim, će postići veći uspjeh na tržištu u usporedbi s destinacijom koja prezentira nepovezane i raspršene atrakcije.

2.1.2. Faktori uspjeha i uloga turizma u ruralnom razvoju

Turizam ima ključnu ulogu u gospodarstvu i može snažno utjecati na ekonomski rast i napredak određenih područja. Njegova važnost odražava se u nekoliko bitnih aspekata:

- Zapošljavanje: Turistička djelatnost pruža priliku za stvaranje novih radnih mjesta i zapošljavanje lokalnog stanovništva, čime se poboljšava ekonomska situacija zajednice.
- Poticanje međunarodne razmjene: Turizam potiče međunarodne veze i razmjenu između različitih kultura i zemalja, što pozitivno utječe na trgovinske i ekonomske odnose.
- Razvoj nerazvijenih područja: Turizam može biti pokretač razvoja manje razvijenih regija, privlačeći investicije i potičući lokalni razvoj infrastrukture.
- Uravnoteženje platne bilance: Priljevi novca od turista mogu pomoći u smanjenju deficita u platnoj bilanci zemlje, doprinoseći stabilnosti ekonomske situacije.
- Povećanje stope BDP-a: Turizam značajno doprinosi bruto domaćem proizvodu (BDP-u) zemlje, potičući rast i ekonomske performanse.

Imajući na umu navedeno, važno je prepoznati i iskoristiti koristi koje turistička industrija može donijeti. Ovo postaje posebno bitno za ruralne prostore koji posjeduju turistički potencijal. Ruralni turizam, kao poseban segment, donosi vrijednu interakciju između poljoprivredne proizvodnje, tradicionalnih proizvoda, kulturne baštine, gastronomije i turističkih usluga. Njegov razvoj temelji se na načelima održivosti, osiguravajući da koristi turizma ne narušavaju ekološku, kulturnu ili socijalnu ravnotežu zajednice.

U postizanju uspješnog ruralnog turizma ističu se četiri ključna faktora počevši s multidisciplinarnim pristupom koji uključuje ekonomske, ekološke i socio-kulturne analize. Zatim, stalna nužna konzultacija sa stakeholdersima (radionice), što uključuje poduzetnike, javnu upravu, obiteljska poljoprivredna gospodarstva, jedinice lokalne samouprave, turističke zajednice, sustav zaštite prirode, sustav kulturnih djelatnosti i drugi. Otvorenost strategije za javnost, budući da se turizam više nego druge "industrije" oslanja na "lokalni goodwill" i kulturu udomljivanja posjetitelja, važno je organizirati javne rasprave, koristiti medije te omogućiti dvosmjernu komunikaciju između nositelja strateškog razvoja i lokalne zajednice. Donošenje strategije ne završava njenom izradom. Tu se radi o dugoročnom projektu koji mora biti fleksibilan i spreman na prilagodbe uslijed stalnih promjena u okruženju.⁹

2.2. Razvoj ruralnog turizma kroz povijest

Ruralni razvoj kroz povijest ukazuje na to kako su ruralna područja u različitim vremenskim razdobljima bila vrlo privlačna za provođenje slobodnog vremena i ugodnog života.

Seoski ambijent i netaknuta priroda predstavljaju idealni krajolik koji fascinira i osvaja ljude različitih dobnih skupina iz urbanog područja. Za neke, ruralno okruženje predstavlja prirodno utočište u kojem pronalaze osjećaj sigurnosti, slobode i unutarnje ravnoteže. S druge strane, drugima pruža priliku za testiranje vlastitih granica i izgradnju samopouzdanja, bavljenjem ekstremnih sportova i istraživanju netaknute "divlje" prirode. Sam koncept ruralnog turizma se kroz povijest konstantno mijenjao i razvijao. Prvi put se pojavljuje u 11. i 12. stoljeću te je bio vezan za odmor aristokracije. U Europi je više bio prisutan u drugoj polovici 18. stoljeća te se smatra kako je Njemačka bila jedna od zemalja s dugom tradicijom u ruralnom turizmu. Krajem 18. stoljeća ruralni turizam mijenja svoju ulogu te prestaje biti privilegija aristokracije. Švicarska postaje nova zemlja ruralnog turizma koja je u drugoj polovici 19. stoljeća predstavila nove aktivnosti kao što su alpsko penjanje, pješaćenje i posjet termalnim lječilištima. Tijekom vremena, interes ljudi se preusmjerio prema drugim

⁹ Krajnović i sur. (2011): Strateško upravljanje razvojem ruralnog turizma – problemi i smjernice. *Oeconomica Jadertina* 1/2011., str. 34, 20.07.2023.

destinacijama, posebno prema obalnom području. Glavni motivacijski faktori su postali more, sunce, termalna područja i suvremena lječilišta. Iako je ruralni turizam neko vrijeme bio u sjeni, danas se primjećuje sve veći povratak želje za odmorom u ruralnim okruženjima. Nastojeći se osloboditi vrtloga brzog života, sve više ljudi teži povratku prirodi, istraživanju i uživanju u lokalnoj hrani, kulturi i zanatskim tradicijama. To je trenutak kada ljude privlači čista priroda, udaljenost od svakodnevnog stresa i prilika za samospoznaju i samoostvarenje.

2.3. Utjecaj modernizacije na ruralne destinacije

Promjene na ruralnim područjima i napredak ruralnog razvoja neodvojive su od dinamike modernizacijskih procesa na globalnoj razini i perspektive modernog društva. Dvije su uzajamno povezane tendencije koje jasno označavaju smjer evolucije ruralnih područja. Dominantne promjene u svijetu (i kod nas) događale su se u sklopu klasičnog modernizacijskog koncepta (s industrijalizacijom), ali ideološki različitih sistemskih okruženja (kapitalističkog, tržišnog i socijalističkog, planskog): selo se povlačilo pred industrijom i širenjem gradova. U nerazvijenim zemljama, selo i poljoprivreda ovisili su od vanjske pomoći kako bi se postupno približavali razvijenim zemljama s nadom da će se osposobiti za samostalni razvoj.¹⁰ Modernizacija je sa sobom nosila promjene u načinu života i preferencijama putnika modelirajući dinamiku ruralnih područja kao turističkih destinacija.

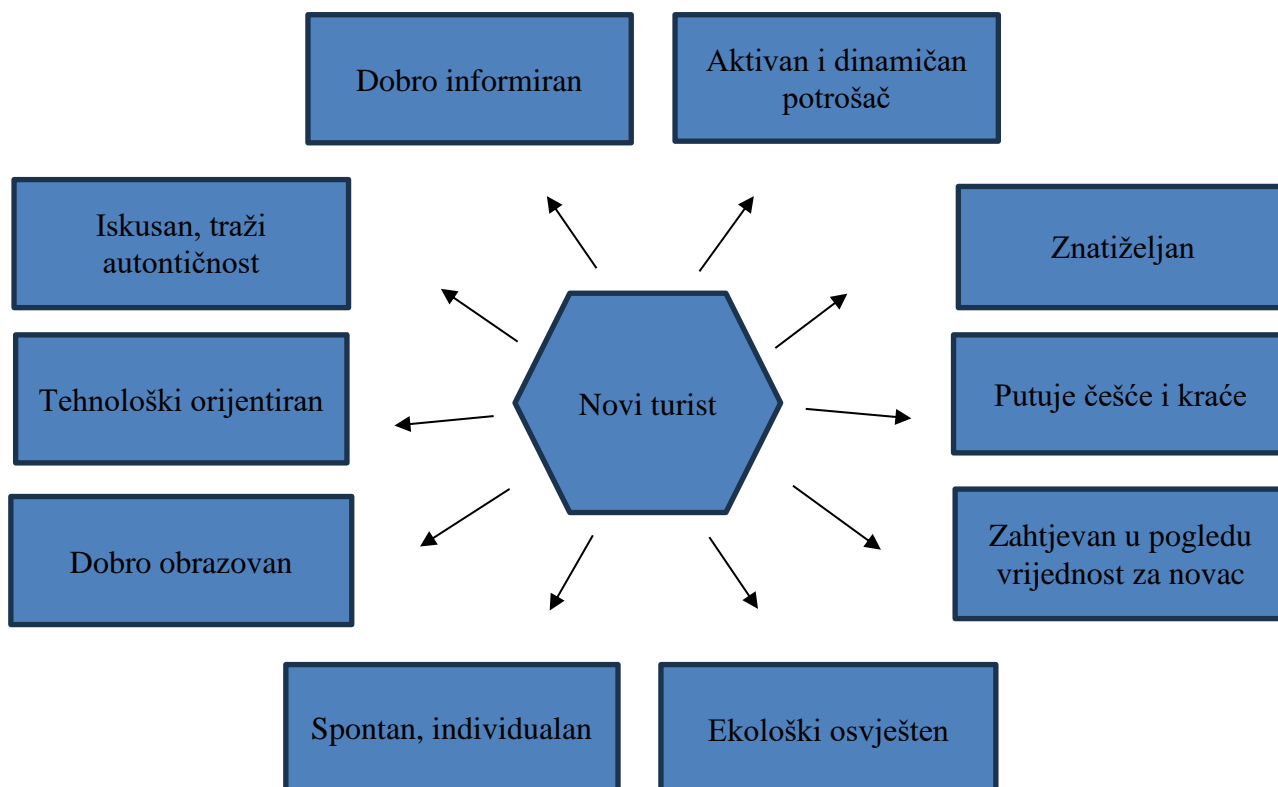
Promjene se mogu vidjeti u različitim segmentima, a neki od najbitnijih su navedeni u nastavku:

- infrastruktura i povezanost: Modernizacija je potaknula obnovu infrastrukture i poboljšala je prometnu povezanost (cesta i željeznica). To je olakšalo putovanje do udaljenih ruralnih područja i povećalo njihovu privlačnost turistima.
- razvoj prihvatnih kapaciteta: Potrebe suvremenih putnika potaknule su nove oblike smještajnih opcija kao što su kuće za odmor, rustikalni hoteli, eko-sela i slično.

¹⁰ Ruralni razvoj i modernizacija, Ivan Cifrić, Zagreb 2003., str. 90, 17.07.2023.

- raznolikost ponude: Uz tradicionalne atrakcije poput prirodnih ljepota i kulturnog nasljeđa, ruralni turizam obuhvaća i aktivnosti poput ekstremnih sportova, kulturna događanja, kušanje lokalne hrane, sudjelovanje u seljačkim poslovima, radionice te razna edukativna iskustva.
- uključivanje lokalne zajednice: Modernizacija je potaknula interakciju između lokalnih zajednica i turista. S obzirom da turisti često traže autentična iskustva i personaliziranu uslugu, ruralna područja prilagodila su se stvaranjem interakcije s lokalnim stanovništvom. Najčešće se radi o razmjeni znanja, kulturnoj razmjeni i sudjelovanjem u svakodnevnim aktivnostima.
- održivost: Ruralni turizam je u najznačajnijoj mjeri doprinio spoznaji o potrebi održivog razvoja jer je upravo on najzainteresiraniji za održivost svih resursa svih koji su osnova njegova razvitka i održivosti.

Prilagođavanjem zahtjevima suvremenih putnika, modernizacija je transformirala ruralni turizam u skladu s očuvanjem prirode, kulture i autentičnosti koje ruralna područja nude. U nastavku je prikazan model profila novog turista.

Slika 1 Profil novog turista

Izvor: Tubić, D. (2015.): Model razvoja ruralnog turizma Kontinentalne Hrvatske, str. 52, 17.07.2023.

2.4. Ruralni turizam na području Republike Hrvatske

Prema strategiji prostornog uređenja Republike Hrvatske iz 1997. ruralnim prostorom se podrazumijeva cjelokupan prostor izvan gradova koji je predmet zanimanja u sociološkom i gospodarskom pogledu kao prostor na kojemu su se smjestila mala ruralna društva ili ruralne zajednice, usko povezane, s pretežitom prirodnom okolinom.¹¹ U Hrvatskoj, temeljni nosilac razvoja ruralnog turizma je turističko seljačko gospodarstvo. Time se smatra manja gospodarska poljoprivredna cjelina smještena u turistički atraktivnom kraju, gdje su uglavnom uključeni članovi obitelji. Ovakav tip turizma je na poljoprivrednom domaćinstvu vezan za poljoprivrednu aktivnost unutar domaćinstva te za ponudu prirodno proizvedenih proizvoda. U sklopu svoje ponude uključuje i smještaj gostiju na vlastitom imanju, ponudu vlastitih proizvoda, ponudu jela i pića iz vlastite kuhinje, degustaciju i kušanje različitih alkoholnih i bezalkoholnih pića, organiziranje okolnih izleta, i sl.¹²

Kada se govori o stupnju razvijenosti ruralnog turizma u Republici Hrvatskoj, može se reći da je ono izrazito slabo razvijeno. Najveći razlog tome je usmjerenost hrvatskog turizma prema maritimnim prostorima i konstantno zanemarivanje ruralnih područja, te obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava. Zbog pretjerane orijentacije prema maritimnim prostorima i kupališnom turizmu, ruralni razvoj nije dosegao svoj puni potencijal čak od 50-ih godina prošlog stoljeća pa sve do danas.¹³

Razvoj ruralnog turizma u Republici Hrvatskoj započeo je 90-tih godina prošlog stoljeća, a sustavno od 1995. godine kada je Ministarstvo turizma Republike Hrvatske započeo s inicijativama njegovog razvoja i prvim aktivnostima poput obilaska terena, prikupljanje informacija, edukacija inicijatora i stvaranje pretpostavki za njegov razvoj.¹⁴ Kontinuirani rast interesa za razvoj ruralnog turizma se može ogledati brojem registriranih turističkih seoskih obiteljskih gospodarstava (TSOG). Prema istraživanju iz 2007. godine koje je provela Hrvatska gospodarska komora – sektor za turizam, broj seljačkih obiteljskih gospodarstava postepeno je rastao. 1998. broj zabilježenih gospodarstava iznosio je 32.

¹¹ Menadžment selektivnih oblika turizma, prof. dr. sc. Stanko Geić, Split 2011., str. 385., 18.07.2023.

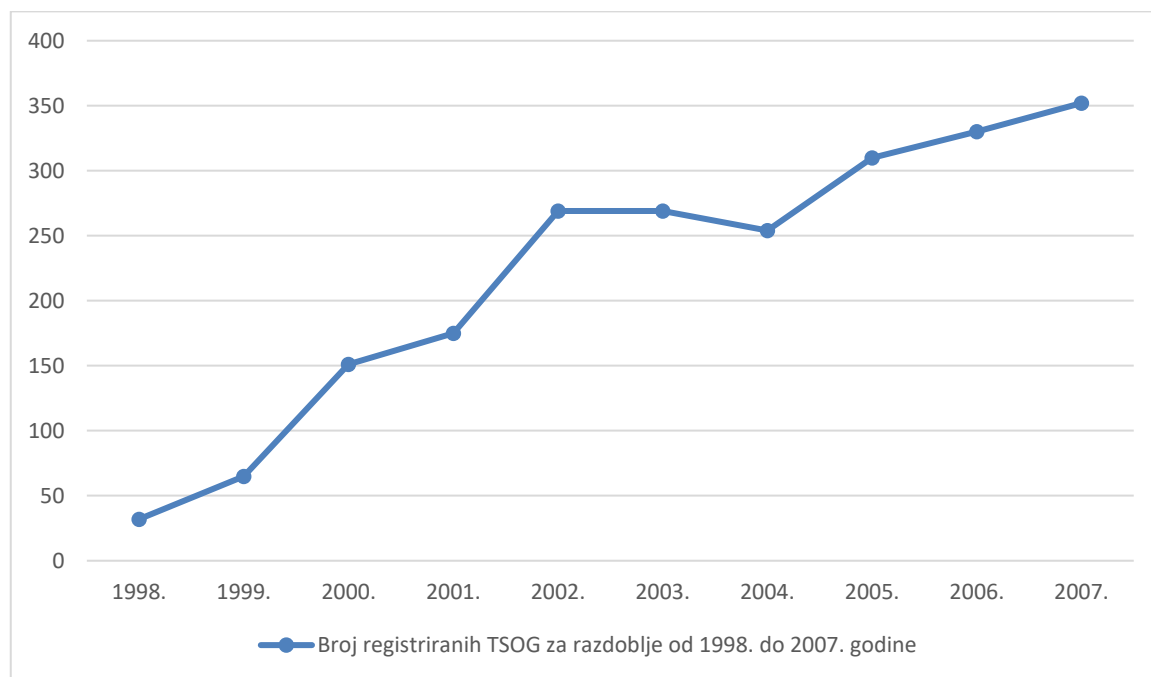
¹² Hrvatska gospodarska komora, 2002., URL: <https://www.hgk.hr/>, 18.07.2023.

¹³ Turizam na seljačkim gospodarstvima u Hrvatskoj, Znanstveni članak, Aleksandar Lukić, 2002. 18.07.2023.

¹⁴ Ruralni turizam: teorije do empirije, Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici, dr. sc. Dejan Tubić, Virovitica 2019., str. 261., 17.07.2023.

U razdoblju od 2000. do 2005. broj registriranih jedinica ruralnog turizma se više nego udvostručio pa je 2000. godine registrirano 151 seljačko obiteljsko domaćinstvo, a 2007. godine 352. gospodarstva.

Grafikon 1 Kretanje broja registriranih TSOG-a za razdoblje od 1998. do 2007. godine

Izvor: Mišćin, L., Mađer, B. (2008.): Aktualno stanje turizma u ruralnom prostoru Hrvatske 2008. Zagreb: Sektor za turizam HGK, 17.07.2023.

To su jedini, ujedno i posljednji podaci koji se odnose na stanje registriranih turističkih seoskih obiteljskih gospodarstava u Hrvatskoj. Podaci su zastarjeli, a stvarna situacija je izmijenjena, pogotovo kada se radi o brojčanim pokazateljima o registriranim gospodarstvima.

Što se tiče geografske rasprostranjenosti, ruralna područja Hrvatske čine 91,6 % kopnenog dijela Hrvatske (ili 61 % naseljenog dijela Hrvatske) i u njima živi 47,6 % ukupnog stanovništva.¹⁵ S obzirom na raznolikost prirodno-resursne osnove, kao i obilježja ruralne arhitekture i običaja, Hrvatska se podijelila u sedam ruralnih cjelina:

1. Slavonija, Baranja i Srijem,
2. Hrvatsko zagorje, Prigorje, Međimurje i Podravina,

¹⁵ Ruralni turizam u Hrvatskoj s primjerima dobre prakse i europskim iskustvima, Demonja Damir i Ružić Pavlo, Bibliotheca Geographia Croatica, Knjiga 40, prvo izdanje, Zagreb 2010. str. 46-46

3. Posavina, Pokuplje, Moslavina,
4. Gorski kotar i Žumberak,
5. Lika i Kordun,
6. Istra i Hrvatsko primorje i
7. Dalmacija.¹⁶

Od čak 77 % ruralnih područja Hrvatske danas ima karakteristiku izrazitog zaostatka u razvitku, što se negativno izražava na demografskim, socio-kulturnim i prostorno-planskim pokazateljima.¹⁷ Prometna izoliranost, pretežito starije stanovništvo, mali broj radnih mjesta i brojni drugi pokazatelji ukazuju na to da su ta područja u procesu izumiranja. Potrebna je revitalizacija sela u smislu održivog i cjelovitog razvoja jer ona predstavlja vrlo bitan proces očuvanja ruralnih prostora kao primarnih proizvodnih područja hrane i ostalih dobara, područja specifičnog krajolika s naglašenim prirodnim, kulturnim i tradicijskim elementima kao i područja koja nude mir, nostalgiju i bijeg od dinamičnog urbanog života.

2.4.1. Zakonodavna osnova ruralnog turizma

Kako bi se postigao uspješni održivi razvitak ruralnog turizma i svake druge aktivnosti u prostoru, nužno je postojanje odgovarajuće pravne legislative koja će uz mjere turističke politike omogućiti osnovu turističkog sustava i njegove kontrole nad gospodarskim i društvenim subjektima. U Republici Hrvatskoj, zakonsko se uređenje ruralnog turizma temelji na tri zakona:

- Zakon o turističkoj djelatnosti (NN 8/96, 19/96 i 76/98), danas Zakon o pružanju usluga u turizmu (NN 68/07),
- Zakon o ugostiteljskoj djelatnosti (NN 49/03), te
- Zakon o poljoprivredi (NN 66/01).¹⁸

¹⁶ Ruralni turizam u Hrvatskoj s primjerima dobre prakse i europskim iskustvima, Demonja Damir i Ružić Pavlo, Bibliotheca Geographia Croatica, Knjiga 40, prvo izdanje, Zagreb 2010., str 46., 18.07.2023.

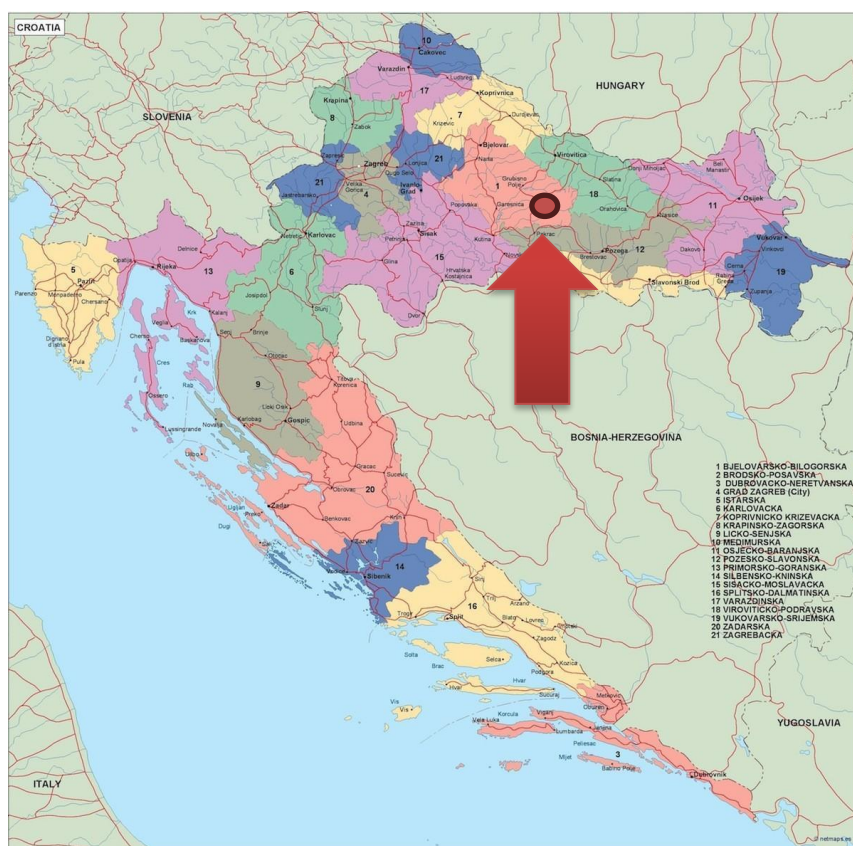
¹⁷ Turizam na seljačkim gospodarstvima u Hrvatskoj, Znanstveni članak, Aleksandar Lukić, 2002. 18.07.2023.

¹⁸ Menadžment selektivnih oblika turizma, prof. dr. sc. Stanko Geić, Split 2011., str. 398., 19.07.2023

Zakonom o turističkoj djelatnosti uređeni su načini i uvjeti za obavljanje turističkih djelatnosti. Turističke usluge u seljačkom turizmu su brojne, a neke od njih su berbe voća i povrća, foto safari, iznajmljivanje konja za jahanje i druge usluge u seljačkim domaćinstvima. Takve turističke usluge može pružati član seljačkog domaćinstva koji je dobio odobrenje sukladno Zakonu o ugostiteljskoj djelatnosti. Zakonom o ugostiteljskoj djelatnosti uređeni su načini i uvjeti pod kojima se obavljaju ugostiteljske djelatnosti i usluge u seljačkom gospodarstvu u okviru usluga građana u domaćinstvu, seljačkom domaćinstvu i na plovnom objektu. Na temelju ovog Zakona donesen je Pravilnik o pružanju ugostiteljskih usluga u seljačkom domaćinstvu (NN 22/96, 47/97, 25/99, 29/00, 196/03 i 42/04). Pravilnikom je propisano što se smatra seljačkim domaćinstvom, minimalni uvjeti, uvjeti za kategoriju i način kategorizacije objekata u kojima se pružaju usluge, propisuje se što se smatra vlastitom proizvodnjom i vrste proizvoda koji ne moraju biti iz vlastite proizvodnje. Zakon o poljoprivredi utvrđuje ciljeve i mjere poljoprivredne politike, izravne potpore, pravila vezana za zajedničku organizaciju tržišta poljoprivrednih proizvoda, mjere informiranja i promocije, državna potpora, prodaja vlastitih poljoprivrednih proizvoda i dopunske djelatnosti, standardi kvalitete za hranu i hranu za životinje, itd. Uz te zakone postoje i zakoni koji i pravilnici koji izravno uređuju turističku djelatnost kao što je Zakon o boravišnoj pristojbi, te postoje oni koji neizravno uređuju turističku djelatnost kao što su Zakon o šumama, Zakon o zaštiti prirode, Zakon o prostornom uređenju te brojni drugi. S obzirom na sve što je navedeno, može se izvesti zaključak da trenutno zakonodavstvo Republike Hrvatske značajno usporava napredak ruralnog turizma.

3. Temeljna obilježja grada Daruvara i okolice

Područje grada Daruvara je područje koje se nalazi u jugoistočnom predjelu Bjelovarsko-bilogorske županije, na brežuljcima podno planine Papuk. Iako administrativno pripada turističkoj regiji Središnjoj Hrvatskoj, u zemljopisnom i kulturološkom smislu predstavlja dio zapadne Slavonije. U nastavku, na slici 2 prikazan je zemljopisni položaj grada Daruvara.

Slika 3 Zemljopisni položaj grada Daruvara

Izvor: <https://hr.maps-croatia.com/politi%C4%8Dka-karta-hrvatske->

Grad Daruvar čine Daruvar i još 9 naselja: Daruvarski Vinogradi, Doljani, Donji Daruvar, Gornji Daruvar, Lipovac Majur, Ljudevit Selo, Markovac i Vrbovac. Prema zadnjem popisu stanovnika iz 2021. broji 10.159 stanovnika s okolicom. Površina grada iznosi 64 km². Klima je umjereno kontinentalna s hladnim zimama, toplim ljetima i srednjom količinom

padalina koje su ravnomjerno raspoređene tijekom cijele godine. Stabilnost klime znatno pridonosi razvoju turizma ovog područja.¹⁹

Može se reći kako je Daruvar regionalno središte županije u turizmu, te vinogradarstvu i voćarstvu. Također je i najstarije poznato naselje, smješteno pored ljekovitih geotermalnih izvora koje datira iz 4. stoljeća prije Krista. Za važnost kroz povijest, a i danas, imaju izvori termalne vode, čija je ljekovitost prepoznata od samih početaka naseljavanja ovih područja, te traje kao glavna komponenta identiteta grada.²⁰

3.1. Prirodna osnova i kulturno povijesna baština

Geološka građa područja Daruvar – Papuk dijeli se na dva dijela koji su odredili morfologiju tog područja, biljni pokrov, sustav naseljavanja ljudi, gospodarske djelatnosti i mogućnosti razvoja turizma. Na zapadu i sjeverozapadu su to ravničarsko i brežuljkasto područje te pitomi obronci Papuka i Ravne Gore na istoku i jugoistoku. Ukupna površina tog područja te administrativnih jedinica u njegovom okruženju (Grubišno Polje, Lipik, Pakrac) iznosi 1.419 kilometara kvadratnih.²¹ Bitno je naglasiti kako je grad Daruvar u neposrednoj blizini Parka prirode Lonjsko polje te eko-etno sela Strug i regionalnog parka Moslavačke gore (60 kilometara). Također graniči i sa Parkom prirode Papuk, koji nudi mogućnost za planinarenje, istraživanje prirodnih ljepota i rekreaciju na otvorenom. Može se reći kako se grad nalazi na povoljnom geografskom položaju, okruženom brežuljcima, šumama i vinogradima. Zbog dobrog geografskog položaja i reljefne osnove omogućuje razvoj poljoprivrednih aktivnosti, uključujući vinogradarstvo i voćarstvo. Kao što je navedeno gore u tekstu, Daruvar je grad bogate povijesti, a tome svjedoči bogata kulturna ostavština. Mnogobrojni arheološki nalazi iz rimskog, srednjovjekovnog hrvatskog i turskog razdoblja, dvorac grofa Jankovića, lječilišni perivoj Julijev park, Rimska park šuma, kulturne ustanove

¹⁹ Provedbeni program grada Daruvara – u razdoblju od 2021. do 2025., URL: <https://daruvar.hr/wp-content/uploads/2021/dokumenti/dokumenti/Provedbeni%20program%20Grada%20Daruvara%202021.-2025..pdf>, 17.07.2023.

²⁰ Grad Daruvar – najljepši mali grad! URL: <https://daruvar.hr/daruvar-kroz-povijest/> 18.07.2023.

²¹ Dijagnoza stanja te vizija i misija razvoja turizma za područje Daruvar – Papuk. Split: MarCon, 2011., 18.07.2023.

kao što su Galerija grada Daruvara i Glazbena škola Brune Bjelinskog te brojni drugi primjeri. Također je bitno spomenuti i veliki broj kulturnih događanja kao što su Vinodar – festival vina, Dani piva, Darfest – festival zabavne glazbe, 10 dana astronomije, Dani češke kulture te brojne druge.²²

3.2. Izvori atraktivnosti ruralne okolice

Zbog svog geografskom smještaja, grad Daruvar i njegova okolica predstavljaju idealno područje za razvoj i napredak ruralnog turizma. Prekrasni pejzaž okružen šumom i livadama nudi brojne mogućnosti za šetnje, planinarenje, biciklizam, jahanje, ribolov te brojne druge. Ovo je područje poznato po tradicionalnoj poljoprivredi, a posjetitelji mogu istražiti vinograde, voćnjake, farme i seoska imanja te naučiti o uzgoju hrane i proizvodnji. Jedna od glavnih atrakcija daruvarskog područja je zasigurno Daruvarska vinska cesta koja svjedoči uzgoju vinove loze na ovim područjima još od doba rimljana. Sastoji se od sedam različitih punktova, a proteže se diljem grada i okolice.²³ U neposrednoj blizini gradskog trga i nedaleko od Daruvarskih toplica se nalazi Rimska park-šuma. Poznata je po svojoj bogatoj flori i fauni koja se prostire na površini od 20 hektara. U šumi se nalaze nekoliko bitnih lokaliteta: Poučna staza i Julijev izvor. Na poučnoj stazi nalazi se 19 tabli koje pobliže opisuju prirodne, ekološke i kulturno povijesne znamenitosti daruvarskoga kraja, a posjetitelje vodi do Julijevog izvora (izvor pitke vode) koji sa sobom nosi mit kao izvoru ljubavi. Ovo područje raspolaže i brojnim mjestima za lov i ribolov uključujući trinaest lovišta (četiri državna i devet zajedničkih lovišta kojima gospodare Hrvatske šume, privatnici i lovačke udruge). Zaštićeni krajolici, poput Petrovog vrha koji se uzdiže na nadmorskoj visini od 614 metara, predstavlja najvišu točku regije. Ovdje je smješten planinarski dom te skijaška staza s vučnicom.²⁴

²² Grad Daruvar – najljepši mali grad! URL: <https://daruvar.hr/event-category/manifestacije/> 19.07.2023.

²³ Daruvarska Vinska cesta, URL: <http://www.vinskeceste-bbz.hr/o-nama/>, 19.07.2023.

²⁴ Dijagnoza stanja te vizija i misija razvoja turizma za područje Daruvar – Papuk. Split: MarCon, 2011., 19.07.2023.

4. Ruralni turizam na području grada Daruvara

Zbog svoje bogate atrakcijske osnove nije sporno da područje Daruvara nudi brojne mogućnosti za razvoj ruralnog turizma. U današnje vrijeme, područje Daruvara obiluje raznim oblicima ruralnog turizma, a ponajviše se to vidi u obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima (uzgoj vinove loze, povrtlarstvo i stočarstvo). Daruvarska vinska cesta jedna je od glavnih pokazatelja ruralnog turizma na ovim područjima. Stoljetna tradicija i bogata prošlost uzgoja vinove loze u Daruvaru proizlaze iz idealnih uvjeta koje pružaju pitomi i sunčani obronci Papuka za vinogradarstvo i vinarstvo. Uz nju se nalazi mnoštvo vinograda, obiteljskih gospodarstava, restorana s ponudom autentične gastro ponude, kušaonice i dr.

4.1. Povijest ruralnog turizma na području grada Daruvara

Ruralna povijest područja Daruvara obilježena je bogatom tradicijom vinogradarstva, geotermalnim izvorima te utjecajem obitelji Janković na poljoprivredu i razvoj zdravstvenog turizma. Stoljetna tradicija uzgoja vinove loze na području Daruvara prisutna je zbog povoljnih uvjeta koje pružaju sunčani obronci Papuka. Vinogradarstvo je duboko ukorijenjeno u prošlost ovog kraja, a činjenica da je Daruvar poznat po vinima još od rimskog doba potvrđuje Diatretni stakleni pehar za vino - carski mrežasti pehar, nazvan "Vas diatretum Daruvarense", koji je pronađen u Rimskoj šumi 1789. godine.²⁵ Geotermalni izvori su također igrali važnu ulogu u povijesti Daruvara, posebno u razvoju zdravstvenog turizma. Ljekovita svojstva termalnih vrela poznata su već stoljećima i doprinijela su privlačnosti Daruvara kao lječilišta. Dolazak obitelji Jankovića u 18. stoljeću, posebno grofa Antuna Jankovića, presudno je utjecao na razvoj grada. Grof Antun Janković je transformirao Daruvar u termalno lječilište te promovirao geotermalne izvore kao resurs za zdravstveni turizam. Njihov dolazak je potaknuo i porast poljoprivrede i trgovine na tom području kada je grof Janković naselio svoje vlastelinstvo poljoprivrednicima i obrtnicima

²⁵ Daruvarska vinska cesta, URL: <http://www.vinskeceste-bbz.hr/o-nama/>, 21.07.2023.

iz različitih krajeva. Tijekom vremena, ruralno područje Daruvara doživjelo je transformaciju zahvaljujući utjecaju grofova Janković i njihovom fokusu na zdravstveni turizam te razvoj poljoprivrede. Sve ovo čini temelj ruralnog razvoja na području Daruvara, ostavljajući neizbrisiv trag u kulturi, gospodarstvu i identitetu ovog područja

4.2. Ruralna ponuda grada Daruvara

Danas, ruralna ponuda ovog područja je dosta raznolika. Kao što je navadeno iznad u tekstu, jedan od glavnih primjera ruralnog turizma je Daruvarska vinska cesta. Ona se sastoji od sedam različitih punktova, a njihova rasprostranjenost seže od centra grada pa sve do najudaljenijih dijelova grada. U nastavku su navedeni i ukratko opisani svi punktovi vinske ceste.

Vinarija Lotada

Od 1996. godine djeluje kao obiteljski obrt vođen stručnim i posvećenim vlasnicima.

Vinogradi, podrum i kušaonica smješteni su u poznatom vinogradarskom kraju, gdje su vinovu lozu sadili još u rimsko doba. Suvremeno opremljen podrum sa kapacitetom od 200 000 litara omogućuje vrhunsku preradu, čuvanje i punjenje vina. Obrt nudi posjetiteljima degustacije vina uz stručno vođenje enologa, a u svojoj ponudi imaju različite vrste vina kao što su graševina, chardonnay, pinot crni i traminac. Također nude i smještaj gostiju, mogućnosti kupovine butelja vina u poklon paketima te izradu personaliziranih etiketa s logotipom.²⁶

OPG Voborski

OPG se nalazi na području Vrbovca s kušaonicom vina u „Vezmarovoj kuli”, vidikovcu, kamenoj tvrđavi sagrađenoj 1960. godine usred vinograda. Vinotočje veličine 40 m² nudi trideset sjedećih mjesta s vanjskom terasom za još pedesetak gostiju. Prostor je prigodan za organizaciju različitih događanja, uključujući obiteljske svečanosti, poslovne sastanke te

²⁶ Turistička zajednica Bjelovarsko-bilogorske županije, URL: <https://www.tzbbz.hr/vinarije/bjelovar/vinarija-lotada>, 22.07.2023.

kulturne manifestacije. Lokacija nudi posjetiteljima mirno prirodno okruženje uz predivan panoramski pogled na grad.

OPG Matej Kovačević

OPG je uređen u tradicionalnom stilu slavonskih vinara, a uz vinotočje sadrži i jednu etno dvokrevetnu sobu i eno apartman. Uz pružanje smještajnih usluga, objekt također omogućava gostima degustaciju vina, uključivanje u sezonske aktivnosti te nudi mogućnost organiziranja proslava, ručkova i večernjih druženja. Na raspolaganju imaju 1,9 hektara vinogradskih nasada, na kojima uspješno raste 11.000 trsova grožđa, uključujući 5 različitih sorti.²⁷

Sirana Biogal

U svojoj ponudi, Biogal predstavlja širok izbor visokokvalitetnih mliječnih proizvoda, s naglaskom na raznolike vrste sira. Na raspolaganju su kozji i kravlji sirevi u različitim varijantama, uključujući svježe, polutvrde, tvrde, dimljene, sireve u uljima te one obogaćene raznim začinskim biljem. Mlijeko korišteno za proizvodnju dolazi isključivo s malih gospodarstava pod kontroliranim uvjetima, čime se osigurava svježina i autentičnost okusa. Posjetiteljima nude priliku da zavire u sam proces proizvodnje sira, što omogućava uvid u pažljivu izradu i tradicionalne metode. Kapacitet prostora omogućuje ugostiti do 60 gostiju istovremeno, što ovo mjesto čini idealnim za susrete i degustacije.

Kavana Queen

Restoran koji nudi autentičnu gastro ponudu daruvarskog kraja, domaćih i čeških specijaliteta, daruvarskog vina i Staročeškog piva. Restoran nudi službu cateringa, mogućnost organiziranja raznih skupova i domjenaka.

Vinarija Daruvar – Badel 1862.

Daruvarsko vinogorje se prostire na površini od preko 160 hektara, a najviše se uzgaja sorta graševine, uz pratnju chardonnaya, ranjskog rizlinga i sauvignona. Kod uzgoja i obrade se primjenjuje napredna i pametna tehnologija kao i stručni pristup. Usred vinogorja se posebno

²⁷ ibidem

ističe pogon Vinarije, a na uzvisini iznad mnoštva redova vinove loze se održavaju slavlja posvećena vinu. Osim raznolike eno-gastro ponude daruvarskog kraja, ovdje se predstavljaju i stoljetni pučki običaji Sv. Vinka i Sv. Martina. Na vinogradarskim terenima se posjetiteljima nudi prilika za kušanje vina, omogućavajući gostima da se približe vinogradima, sudjelovanje u berbi te pružanje autentičnog iskustva i dubljeg razumijevanja vinskog svijeta.²⁸

Vinski salon

Prvi hrvatski Vinski salon, prodajno-izložbenog karaktera smješten u dvorcu grofa Antuna Jankovića koji je zaslužan za širenje i porcvat vinogradarstva na ovim područjima. U svojoj ponudi sadrži vina vinarije Lotada, OPG Matej Kovačević, OPG Voborski te vrhunske kravlje i kozje sireve Biogal. Dvorac je smješten na brežuljku okružen parkom, a u neposrednoj blizini se nalazi i jedan od simbola grada Daruvara, stablo Ginko bilobe, najstariji primjerak ove vrste na području Europe.

Osim ruralne ponude Daruvarske vinske ceste postoje i brojni drugi primjeri, a bitno spomena je zasigurno Pčelarstvo Daruvar, Planinarski dom Petrov vrh, OPG Adele Jareš, OPG Doneski, te brojni drugi.

Pčelarstvo Daruvar

Tvrtka „Pčelarstvo Daruvar“ osnovana je 1994. godine, a glavna djelatnost je proizvodnja i prerada meda i drugih pčelinjih proizvoda. U svoju ponudu uključuju i personalizirane suvenire, domaće likere, rakije, vina, proizvode od ljekovitog bilja, poklon pakete, preradu i konzerviranje voća i povrća, te brojne druge usluge. Svoje proizvode uglavnom plasiraju na područje Dalmacije i Istre (prvenstveno turistička područja).²⁹

Planinarski dom Petrov vrh

Dom „Petrov Vrh“ je smješten na šumskom proplanku ispod Petrovog vrha na zapadnom Papuku. Okružen je travnatim terenima pogodnima za kampiranje, a zimi za zimske aktivnosti poput skijanja i sanjkanja. Unutar samog doma se nalazi gostionica i ponuda

²⁸ Vinarija Daruvar – badel 1862., URL: <https://badel1862.hr/homepage/vinarija-daruvar/> 22.07.2023.

²⁹ Pčelarstvo Daruvar, URL: <https://pcelarstvo-daruvar.hr/>, 22.07.2023.

smještaja s ukupno 50 ležaja. Planinarski dom predstavlja idealno mjesto za planinare i ljubitelje prirode.

OPG Adele Jareš

Obitelj Jareš se generacijama bavi poljoprivredom i sirarstvom, a tome svjedoči 150 godina stara receptura za svježi sir. U svojoj mini sirani proizvode preko 15 vrsta sireva od domaćeg mlijeka. Zdravom ishranom krava i strogo kontroliranim procesom mužnje i prerade postiže se vrhunska kvaliteta sira i mogućnost proizvodnje posebnih sireva od sirovog mlijeka, izrazito bogatog i nutritivnog. Paleta proizvoda uključuje svježi sir, kuhani sir, dimljeni sir i druge, a ističe se sir škripavac i Koprivko. Uz to, gostima je na raspolaganju smještaj u autentičnim slavonskim sobama koje pružaju doživljaj seoskog života i mogućnost sudjelovanja u proizvodnji uz degustaciju sireva.³⁰

OPG Doneski

Vila Macedonia, pod vlasništvom obitelji Doneski, predstavlja uređeno izletište pogodno za opuštanje i zabavu. Na prostoru od oko 1,5 km² smještena je tradicionalna drvena kuća uz prekrasno uređeno jezero. Vila Macedonia nudi potpun komfor za različite proslave i događaje. Vila je opremljena za proslave s rashladnim uređajima, pekama, roštiljima, kotlovima i potrebnim posuđem s 50 sjedećih mjesta unutar nje i mogućnošću postavljanja manjeg šatora za potrebe boravka većeg broja gostiju.³¹

4.3. Turistički potencijal grada Daruvara kao ruralne destinacije

Turistički potencijal područja grada Daruvara kao ruralne destinacije je velik i obećavajući upravo zbog bogatog prirodnog i ruralnog okruženja, te autentičnog doživljaja kojeg pruža. Netaknuta okolina, bogata prirodna raznolikost te tradicionalan način života lokalnog stanovništva čine grad Daruvar i okolicu privlačnom destinacijom za posjetitelje koji traže bijeg od užurbanog gradskog života. Ovdje se posjetiteljima nudi mogućnost da istraže

³⁰ ibidem

³¹ Daruvar voli život, URL: <http://www.visitdaruvar.hr/opg-doneski.aspx>, 22.07.2023.

lokalnu kulturu, uživaju u tradicionalnim aktivnostima i upoznaju se s lokalnim običajima. Uz to, bogato ruralno okruženje pruža izvrsne uvjete za razvoj gastroturizma, uz naglasak na lokalnu gastronomiju zasnovanu na domaćim proizvodima i receptima. Degustacija tradicionalnih jela, vina i drugih lokalnih delicija dodatno obogaćuje autentično iskustvo. Šetnje prirodom, biciklističke ture, jahanje i sudjelovanje u lokalnim manifestacijama pružaju posjetiteljima raznolike aktivnosti na otvorenom te priliku za dublje povezivanje s prirodom i lokalnom zajednicom. Daruvar ima kapacitet postati ne samo privlačna turistička destinacija, već i glavni pokretač održivog razvoja lokalne zajednice. Važno je kontinuirano ulagati u infrastrukturu, promicati održive prakse i surađivati s lokalnim stanovništvom kako bi se iskoristile sve prednosti koje bi ruralni turizam donio gradu Daruvaru.

5. Uloga ruralnog turizma na području grada Daruvara

Ruralni turizam, uz svoju raznolikost i širinu djelovanja, važan je čimbenik u revitalizaciji i održivog razvoja diljem svijeta. Uloga ovog oblika turizma je višestruka i obuhvaća različite aspekte koji doprinose lokalnom razvoju, očuvanju kulture i tradicije, ekonomiji i društvenoj interakciji. Spajajući ljudi, prirodu i lokalne resurse u cjelinu, ruralni turizam postaje ključni instrument u formiranju održivih zajednica te postizanju uravnoteženog suživota između napretka i očuvanja. Sam koncept ruralnog turizma ukazuje na mnoge aspekte koji pretvaraju ruralna područja u destinacije koje pružaju autentična iskustva posjetiteljima, istodobno unapređujući kvalitetu života lokalnih zajednica. Osim gospodarskih koristi, nosi sa sobom razmatranje o odgovornom korištenju resursa, očuvanju flore i faune, te kulturnoj autentičnosti koja često predstavlja identitet tih područja. U nastavku rada slijedi detaljniji prikaz uloge ruralnog turizma kao i izazovi i perpektive koje dolaze s njim.

5.1. Održivost ruralnog turizma

Održivost ruralnog turizma se može protumačiti na različite načine, ali okvirno gledano ona podrazumijeva dugoročni pristup razvoju koji istovremeno osigurava ekonomsku korist, društvenu korist i očuvanje prirodnog okoliša. Ovaj koncept promiče ravnotežu između ekonomske dobiti i očuvanja prirodne i kulturne baštine, te ima za cilj osigurati da turizam ne šteti lokalnom okruženju i zajednici, već da im doprinosi na održiv način. Kada bi se narušila i oštetila postojeća ravnoteža prirodnih i kulturoloških aspekata, time bi se uništila i ruralnost, kao osnovna komponenta turističke atraktivnosti ruralnog prostora. Održivost se ne može oslanjati samo na ograničenim principima zaštite okoliša. Umjesto toga, važno je postaviti ciljeve održivosti koji uključuju širi spektar faktora. Kao ciljeve održivosti treba postaviti još i očuvanje lokalne kulture i identiteta lokalne zajednice, čuvanje krajolika i prirodnog okoliša, očuvanje i održivi razvoj ruralne ekonomije, održivi razvoj turizma na dugoročnom planu, razvoj i poticanje podrške, razumijevanja i senzibiliziranja "donositelja odluka", posebno lokalne, regionalne i državne vlasti, ali i drugih institucija odgovornih za

dugoročan razvoj ruralnih područja. Treba razumjeti činjenice da je isključiva vezanost uz turizam štetna i ne donosi željene rezultate, stoga je nužno usmjeriti napore prema postizanju raznolikosti lokalne ruralne ekonomije te postizanju ravnoteže između razvoja ruralnog turizma i drugih gospodarskih djelatnosti u ruralnom području.

5.2. Sociokulturni utjecaj ruralnog turizma na lokalnu zajednicu

Kada se uzmu u obzir sociokulturni utjecaji tada je riječ o interakcijama i promjenama koje se zbivaju unutar kulturnih i društvenih sfera kao produkt određenih vanjskih čimbenika, što je u ovom slučaju, ruralni turizam. Ruralni turizam može imati različite posljedice na način na koji ljudi žive, obavljaju svoje aktivnosti, komuniciraju te održavaju svoju kulturu. Sociokulturni utjecaj ruralnog turizma na lokalnu zajednicu je značajan te može imati duboke i raznolike posljedice na kulturne i društvene aspekte života u ruralnom području. Navedeni utjecaj može imati svoje pozitivne i negativne strane, stoga je važno pažljivo ga proučiti te upravljati njime kako bi se ostvarila održiva dobrobit lokalnog stanovništva. Kako je već navedeno, sociokulturni utjecaj može biti pozitivan i negativan. Što se tiče pozitivnih utjecaja, tu spadaju: očuvanje kulture i tradicije, razmjena iskustava, obrazovanje i svijest. Očuvanje kulture i tradicije podrazumijeva to da sinergija s turistima može motivirati lokalno stanovništvo da vrednuje i čuva svoju kulturu, običaje i tradicije. To može kulminirati valorizacijom starih običaja i povećanjem svijesti o kulturnoj baštini. Što se tiče razmijene iskustava, turističke aktivnosti promiču komunikaciju između posjetitelja i lokalnog stanovništva, omogućujući dijeljenje znanja, iskustava te perspektiva. Ta razmijena može unaprijediti društveni i kulturni kontekst te pomoći u međusobnom razumijevanju. Nadalje, ruralni turizam može poslužiti kao baza za obrazovanje i svijest o bitnosti očuvanja prirodnog i kulturnog okoliša. Posjetioци se mogu informirati/educirati o lokalnoj tradiciji, povijesti te načinu života lokalnog stanovništva. U negativne utjecaje ubrajaju se kulturni gubitak, promjene u socijalnoj dinamici, prekomjerni turizam, komercijalizacija tradicije. Pokušaji integracije tradicionalnih aktivnosti i običaja za turističke svrhe mogu rezultirati njihovom komercijalizacijom te gubitkom izvornosti. Sama komercijalizacija i prilagodba ima negativan utjecaj te može dovesti do pada autentičnosti i tradicionalnog identiteta

zajednice. Isto tako veliki broj turista/posjetitelja može imati negativan utjecaj na lokalnu socijalnu strukturu i međusobne odnose unutar zajednice što može rezultirati konfliktima i disbalansom. Još jedan negativan utjecaj je taj da ako postoji neprikladno upravljanje turizmom dolazi do prekomjernih gužvi, zagađenja te degradacije prirodnih i kulturnih resursa. Izuzetno je važno razumijevanje sociokulturnog utjecaja kako bi se osigurala održivost turizma koji poštuje i doprinosi lokalnoj kulturi i društvu, pridonoseći pozitivnom razvoju zajednice.

5.3. Ekonomski, ekološki i etički aspekti ruralnog turizma

Ekonomski, ekološki i etički aspekti imaju vrlo bitnu ulogu u oblikovanju održivosti i dugoročnih posljedica ruralnog turizma. U ekonomske aspekte ubrajamo: gospodarski rast, diversifikaciju prihoda, infrastrukturni razvoj. Ruralni turizam može poticati gospodarski rast kroz razvijanje radnih mjesta, povećanje prihoda lokalnih poduzeća te povećanje potrošnje lokalne zajednice. Također ova vrsta turizma osigurava lokalnim zajednicama da diverzifikacijom ponude stvara stabilan i održiv izvor prihoda, smanjujući ovisnost o tradicionalnim industrijama poput poljoprivrede. Povećana potražnja za turističkim uslugama može potaknuti razvoj infrastrukture kao što su ceste, restorani, smještaj, komunalni sustavi, čime se pospješuje kvaliteta života lokalnog stanovništva.

Očuvanje prirode, održivo korištenje resursa, smanjenje negativnih utjecaja spada pod ekološke aspekte. Održivi ruralni turizam propagira svijest o bitnosti zaštite prirodnog okoliša i propagiranje odgovornog ponašanja prema prirodi. To može obuhvaćati ekološke ture, edukacije o bioraznolikosti te promociju očuvanja ekosustava. Nadalje, turizam može potaknuti lokalne zajednice da odgovorno koriste prirodne resurse kako bi se osiguralo da oni budu očuvani za buduće naraštaje. Implementacijom te planiranjem ekološki osviješteni praksi, ruralni turizam može smanjiti negativne utjecaje kao što su zagađenje voda, otpada te promjene u ekosustavima.

Etički aspekti obuhvaćaju poštivanje kulture i lokalnog znanja, što bi značilo da etički ruralni turizam prihvaća i poštuje lokalnu kulturu, tradicije te znanja. To obuhvaća priznavanje prava i uloge lokalnog stanovništva u razvoju turizma. Također obuhvaćaju

pravednu raspodjelu koristi. To govori da ruralni turizam treba omogućiti da ekonomske i društvene koristi idu lokalnoj zajednici te da se ne povećavaju socijalne nejednakosti. Jedan od etičkih aspekata je i promicanje interkulturalnog razumijevanja, a to znači da ruralni turizam može imati utjecaj na međusobno razumijevanje i interakciju između posjetitelja i lokalnog stanovništva, što bi pridonijelo međukulturalnom obogaćivanju. velikom poštovanju.

5.4. Izazovi i perspektive

Na području grada Daruvara izazovi i perspektive predstavljaju kompleksnu sliku koja obuhvaća različite faktore koji mogu imati utjecaj na uspješan razvoj ruralnog turizma. Proučavanje tih izazova i perspektiva izuzetno je važno za osmišljavanje održivih strategija koje će potaknuti prosperitet i dobrobit lokalne zajednice.

U izazove ubrajamo infrastrukturne nedostatke, nedovoljnu promociju, očuvanje kulturne baštine, manjak financijske pomoći. Manjak odgovarajuće infrastrukture, kao što su smještaj, restorani, turistički objekti može usporiti pridobijanje posjetitelja i omogućiti im kvalitetno iskustvo. Isto tako nedostatak kvalitetne promocije i marketinga može smanjiti vidljivost područja Daruvara i okolice kao atraktivne destinacije za ruralni turizam. Očuvanje i održavanje tradicije i običaja, lokalne kulture može predstavljati izazov u svjetlu globalizacije i promjena u društvu. Važno je osigurati raznovrsne ekonomske prilike i izvore prihoda, što može biti izazov za lokalne stanovnike, pogotovo u uvjetima gdje tradicionalne industrije možda nazaduju.

Neke od perspektiva su prirodna baština što je karakteristično za područje grada Daruvara i okolice. Područje Daruvar i okolice obiluje prirodnim ljepotama, poput termalnih izvora, šuma, polja, livada, što pogoduje izvrsnoj osnovi za razvoj turizma usmjerenog na prirodu i rekreaciju. Nadalje, kulturna raznolikost. Bogata kulturna baština, festivali, manifestacije te tradicionalni obrti mogu pridobiti posjetitelje koji su zainteresirani za autentična iskustva. Termalnim izvorima i wellness ponudama koje nude Daruvarske toplice mogu se privući posjetitelji koji traže opuštanje i obnovu. Ističe se i gastronomska ponuda, koja može pridobiti germane i ljubitelje hrane promocijom lokalne kuhinje te prehrambenih proizvoda.

Organizacijom edukativnih radionica, umjetničkih rezidencija i sličnih aktivnosti može privući turiste koje zanimaju stvaralaštvo i učenje. Također jedna od perspektiva je i održivi razvoj. Održivi razvoj može omogućiti dugoročnu dobrobit lokalne zajednice kroz kvalitetno upravljanje resursima te zajedničkim naporima za zaštitu kulture i okoliša.

Kada se sve skupa uzme u obzir, perspektive za razvoj ruralnog turizma na području grada Daruvara i okolice su ohrabrujuće, ali isto tako zahtijevaju sveobuhvatan pristup koji će se nositi s izazovima i iskoristiti prednosti kako bi se razvila privlačna i održiva turistička destinacija.

6. Model razvoja ruralnog turizma

Model razvoja ruralnog turizma predstavlja strukturiran i planski pristup stvaranju održive, atraktivne i autentične turističke destinacije na ruralnom području. On predstavlja temeljnu strategiju kojom će se uspješno realizirati iskorištavanje bogatsva prirodnih, kulturnih i tradicionalnih resursa s ciljem da se potakne lokalno gospodarstvo, očuva kulturna baština i promovira autentično turističko iskustvo. Ovaj model razvoja ruralnog turizma se temelji na pažljivom planiranju, aktivnom sudjelovanju lokalne zajednice i održivom upravljanju resursa. Razvoj ruralnog turizma na ovom području predstavlja značajan potencijal za unapređenje svih segmenata kroz sistematičan pristup i suradnju svih relevantnih dionika. Ključni koraci za provođenje ovog modela uključuju identifikaciju turističkih resursa, kreiranje ciljane turističke ponude, uključivanje lokalne zajednice, te održivo upravljanje i zaštitu okoliša. U nastavku slijedi detaljniji prikaz svakog navedenog segmenta.

6.1. Identifikacija ključnih turističkih resursa

Prvi korak u modelu razvoja ruralnog turizma je identifikacija ključnih turističkih resursa. Ovaj korak uključuje detaljno istraživanje i analizu svih prirodnih, kulturnih, povijesnih i drugih resursa koji čine temelj privlačnosti destinacije. Glavni cilj je odrediti elemente i aspekte koji čine područje Daruvara atraktivnim i diferenciranim od ostalih destinacija te iskoristiti resurse kako bi kreirali autentično turističko iskustvo. Identifikacija prirodnih resursa podrazumijeva proučavanje prirodnog okruženja što uključuje geografska obilježja poput rijeka, jezera, šuma i planinskih lanaca te njihov utjecaj na raznolikost ekosustava.

Od prirodnih posebitosti na području Daruvara najviše se ističu:

- rijeka Toplica, Daruvarsko jezero, te brojne druge rijeke, pritoci, potoci i ribnjaci – pogodno za razvoj ribolovnog turizama. Bitno spomena je i ribnjak u selu Končanica (najstarije privredno ribogojilište u Hrvatskoj, izgrađeno 1903. godine).³²
- izvori geotermalne vode i ljekovitih minerala (Daruvarske toplice – lječenje i rehabilitacija; Vodeni park Aquae Balissae – zabava i kupanje)
- šume: stablo bukve, graba, hrasta kitnjaka, hrasta lužnjaka, jele
- životinjski svijet: domaće životinje: konji, krave, ovce, koze, pčele; divljač: obični jelen, jelen lopatat, srna, divlja svinja, zec, fazan, divlja patka, lisica, čagalj.
- trinaest lovišta – pogodno za razvoj lovnog turizma
- mnoštvo vinograda na području grada Daruvara (Daruvarski vinogradi) te voćnjaci po cijelom području
- prirodni spomenici, Julijev park, Rimska – park šuma, Vranjevina. Zanimljivost grada predstavlja primjerak stabla ginko bilobe koji se nalazi u neposrednoj blizini dvoraca grofa Janković. Ginko ima više od 240 godina te slovi kao najveće i najstarije drvo u Hrvatskoj te drugo najstarije Europi³³
- zaštićeni krajolici: Petrov vrh - najviši vrh ovoga područja, a nalazi se na nadmorskoj visini od 614 metara – pogodno za planinarenje i biciklizam, a zimi za skijanje.

Dalje, slijedi identifikacija kulturnih i povijesnih resursa. Ona se usredotočuje na prepoznavanje kulturnih i povijesnih spomenika, građevina, tradicionalnih običaja i umjetničkih izričaja, te svih drugih elemenata koji ukazuju na bogatsvo kulturne baštine. Provodi se analiza njihove povijesti, arhitekture, simboličke važnosti i utjecaja na lokalni identitet. Ovi se resursi mogu iskoristiti u svrhe organiziranja kulturnih tura, festivala i manifestacija koja će privući posjetitelje zainteresirane za dublje razumjevanje lokalne kulture.

Kulturne posebitosti grada Daruvara jesu:

- arheološki lokaliteti iz rimskog, srednjovjekovnog, hrvatskog i turskog doba

³² Općina Končanica, URL: <https://www.koncanica.hr/ribnjacarstvo-koncanica/>

³³ Daruvar voli život! URL: <http://www.visitdaruvar.hr/ginkgo-biloba.aspx>, 23.07.2023.

- Dvorac obitelji Janković – barokni dvorac iz 18. stoljeća. Danas se u njemu nalazi zavičajni muzej grada Daruvar i kušaonica vina (Badel)³⁴
- Dvorac Dioš - jedan od najmlađih slavonskih dvoraca sagrađen 1904. godine³⁵
- stari mlinovi koji se nalaze u Daruvaru, Siraču i Đulovcu – u funkciji je jedino sirački mlin koji se danas koristi za preradu žitarica u brašno i za proizvodnju kruha. Mlin predstavlja iznimno atraktivnu turističku destinaciju, pružajući mogućnost novim generacijama da steknu uvid u proces dobivanja kruha
- Sakralne građevine: rimokatoličke, pravoslavne i protestantske crkve – Crkva Presvetog Trojstva, Crkva sv. apostola Bartola, Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije, Crkva Sv. Otaca Prvog Vaseljenskog Sabora, Župa sv. Antuna Padovanskog...
- kulturne ustanove: Galerija grada Daruvara i Glazbena škola Brune Bjelinskog Daruvar
- kulturne udruge: Gradska limena glazba Daruvar 1922, i Kulturnoumjetničko društvo Kamen Sirač te Savez Čeha u Daruvaru
- manifestacije: Vinodar, Dani piva, 10 dana astronomije, Žetvene svečanosti „Dožinky“, Darfest, Dani šljiva i rakija,...

Bitno spomena su i razne aktivnosti i rekreacija kao važan turistički resurs ovog područja. Identifikacija tih resursa ključna je za privlačenje posjetitelja zainteresiranih za aktivni odmor. Ono što je specifično za daruvarsko područje jesu aktivnosti poput planinarenja, biciklizma, jahanja, ribolova, bavljenje sportovima kao što su nogomet, odbojka, košarka, rukomet, te svih drugih aktivnosti koje su u skladu s prirodnim resursima i okolišem.

Sportsko-rekreacijski resursi s mogućim korištenjem za turističke svrhe prvenstveno su:

- bazeni Daruvarskih toplica i Termalnog vodenog parka Aquae Balissae
- wellness centri u sklopu Daruvarskih toplica i Termalnog vodenog parka
- dvorane - Gradska sportska dvorana i još osam sportskih dvorana

³⁴ ibidem

³⁵ ibidem

- igrališta - nogometna igrališta, golf tereni u sklopu hotela Termal, teniski tereni, stolnoteniski tereni, paintball poligon, kuglana u sklopu Daruvarskih toplica
- sadržaji za jahanje na hipodromu - kasačke utrke, te mogućnost škole jahanja kod obitelji Bukač
- planinarske staze i objekti, staze za šetanje i trčanje - šetnica uz rijeku Toplicu, i staze u Julijevom parku i Rimskoj šumi
- Biciklističke staze područna - biciklistička staza Blagorodovac- Daruvar - Maslenjača³⁶

Identifikacija tradicionalnih obrta i lokalne gastronomije također igra ključnu ulogu u stvaranju autentičnog turističkog iskustva. Ono je prikazano vještinama koje su se prenosile generacijama kao što je proizvodnja unikatnih rukotvorina, umjetničkih predmeta i suvenira koji odražavaju lokalni identitet. Analizira se gastronomska ponuda, tradicionalna jela, recepti, lokalna vina i slično kako bi privukli posjetitelje i približili im kulinarsko nasljeđe daruvarskog područja. Dubinskom analizom navedenih segmenata omogućuje se stvaranje temelja za daljnji razvoj turističke ponude. Ovaj proces prvenstveno omogućuje lokalnoj zajednici da prepozna jedinstvene prednosti svog područja te da razvijaju programe i aktivnosti koje će privući brojne posjetitelje i uz to pridonijeti očuvanju kulturnog i prirodnog nasljeđa.

6.2. Kreiranje ciljne turističke ponude ruralnog područja

Nakon prvog koraka identifikacije ključnih turističkih resursa potrebno je proučiti ciljno tržište i potrebe posjetitelja. U taj proces je uključena identifikacija različitih skupina posjetitelja kao što su avanturisti, zaljubljenici u prirodu, kulturološki putnici, obitelji s djecom, ekoturisti, putnici koji traže bijeg od stresa, putnici zainteresirani za domaću proizvodnju, individualni putnici, umjetnici i kreativci. Svaka od ovih skupina putnika ima svoje specifične potrebe i očekivanja. Za avanturiste, Daruvar nudi mogućnosti planinarenja,

³⁶ Dijagnoza stanja te vizija i misija razvoja turizma za područje Daruvar – Papuk. Split: MarCon, 2011., 23.07.2023.

biciklizma, jahanja, paintball-a i sl. Obiteljima se mogu ponuditi obiteljski prijateljski doživljaji kao što su vožnja kočijom, posjet farmama, sudjelovanje u domaćoj proizvodnji, kušaonice, dječja igrališta i edukativne radionice. Kulturnim putnicima nude se ture koje istražuju lokalnu povijest, arhitekturu i tradiciju. Ciljana turistička ponuda bi trebala povezati posjetitelje s lokalnom kulturom i stanovništvoma, a to se može postići kroz razne susrete s lokalnim obrtnicima, tradicionalnim događanjima i manifestacijama. Treba potaknuti posjetitelje da sudjeluju u lokalnim aktivnosti kao što su radionice ručnih radova, plesovi, pripreme tradicionalnih jela i pića, te sudjelovanje u poljoprivrednim aktivnostima. Bitno je naglasiti i važnost očuvanja prirode i poticati održiv turizam. Aktivnosti poput ekoloških tura, radionica o očuvanju okoliša i edukacije posjetitelja o lokalnim ekosustavima mogu dodatno obogatiti turističko iskustvo. Kako bi se upotpunio ruralni doživljaj turista potrebno je pružiti kvalitetan smještaj i ugostiteljsku uslugu. To može uključivati seoske kuće za odmor, vikendice, kampove ili private smještaje. Na području Daruvara postoji tek nekoliko primjera takvog oblika smještaja no to ne znači da se ne može razvijati i širiti. Za postizanje veće dolaznosti i izgradnju Daruvara kao prepoznatljivog brenda turističke destinacije, nužna je temeljita i dobro osmišljena marketinška strategija. Ona uključuje online prisutnost, promociju na društvenim mrežama, suradnju s turističkim agencijama i sudjelovanje na turističkim sajmovima. Kreativni marketinški sadržaj koji ističe jedinstvene aspekte ruralnog područja igra ključnu ulogu u privlačenju pažnje posjetitelja.

6.3. Uključivanje lokalne zajednice u turistički razvoj

Uključivanje lokalne zajednice u turistički razvoj iznimno je važno za razvijanje održive, autentične i uspješne turističke destinacije. Ta suradnja omogućuje da se koriste lokalni resursi, znanje te kultura kako bi se razvila pozitivna interakcija između lokalnog stanovništva i posjetitelja. Neki od načina kako bi se postiglo uključivanje lokalne zajednice u turistički razvoj je provođenje edukacija i svijesti. Iznimno je važno educirati lokalne stanovnike o prednostima turizma te na koji način on može imati pozitivne utjecaje na ekonomiju, broj radnih mjesta te promociju destinacije. Također poboljšanje svijesti o očuvanju kulture, okoliša i resursa može motivirati lokalno stanovništvo da podrže turizam.

Nadalje, kreativna suradnja; poticanjem lokalne zajednice da sudjeluju u stvaranju turističke ponude, može rezultirati kreativnim te autentičnim doživljajima. To može uključivati organizaciju lokalnih festivala, radionica, umjetničkih izložbi te drugih događanja koja promiču lokalnu kulturu. Dobar primjer toga, na daruvarskom području, je zasigurno prisutnost velikog broja pripadnika drugih naroda, osobito Čeha. Dubok trag u kulturi daruvarskog područja ostavili su svojom uspješnom asimilacijom i dugim boravkom, što se može primijetiti kroz brojne kulturne priredbe i događanja, radionice te autohtonu češku kuhinju. Jedno od najvećih događanja češke manjine u Hrvatskoj su žetvene svečanosti "Dožinky". Ova svečanost ima dugu tradiciju, slavi se još od 1925. godine, te obuhvaća raznoliki program koji uključuje plesove, glazbene nastupe te folklorne priredbe. Tijekom svečanosti se održava povorka u kojoj sudionici nose narodne nošnje, također se priređuju alegorijska kola te se organiziraju povijesne, etnografske i likovne izložbe. Tu je i tradicionalni češki sajam na kojem se predstavljaju stari zanati, uz mogućnost kušanja autentičnih čeških jela.³⁷ Promocijom prodaje lokalnih proizvoda, rukotvorina te hrane isto tako može pomoći lokalnim poduzetnicima i poljoprivrednicima da prosperiraju od turizma, što također doprinosi autentičnosti turističke ponude. Još jedan od načina da se postigne uključivanje lokalne zajednice u turistički razvoj su turistički vodiči iz lokalne zajednice. Do povećanja interakcije između posjetitelja i lokalnog stanovništva te doprinosa jedinstvenom iskustvu može doprinijeti educiranje lokalnih vodiča koji će posjetiteljima dati bolji uvid u lokalnu povijest, kulturu i priče. Uz to, uključivanje lokalnih predstavnika u savjetodavne odbore ili udruženja koja sudjeluju u planiranju i donošenju odluka o turističkom razvoju osigurava da se uzmu u obzir interesi i potrebe lokalnih stanovnika. Razvijanje turizma isto tako zahtijeva napredak te poboljšanje infrastrukture od kojih su ceste, te komunalne usluge. Unapređenjem istih te boljih uvjeta života lokalna zajednica može profitirati. Edukacija je također bitan segment za lokalne subjekte. Pružanjem edukacija i certifikacija lokalnim poslovnim subjektima kao što su hoteli, restorani, obrtnici, u vezi s kvalitetom usluga i održivim praksama može se poboljšati cjelokupno iskustvo posjetitelja. Važno je i praćenje utjecaja turizma iz razloga što sustavno praćenje ekonomskih, sociokulturnih te ekoloških utjecaja turizma na lokalnu zajednicu osigurava prilagodbu strategija na način da se omogući balans između razvoja i očuvanja. Uključenjem lokalne zajednice u turistički

³⁷ Visit Daruvar, URL: <http://www.visitdaruvar.hr/dozinky.aspx> , 27.07.2023.

razvoj dolazi se do brojnih prednosti od kojih se ističu veći prihodi lokalnog stanovništva, očuvanje kulturnog identiteta, jačanje osjećaja ponosa i pripadnosti nad destinacijom te formiranje održivog i autentičnog turističkog iskustva.

6.4. Održivost i zaštita okoliša u modelu ruralnog turizma

Održivost i zaštita okoliša predstavljaju neizostavni završni segment u modelu razvoja ruralnog turizma. Upravljanje prirodnim resursima i ekosustavima od ključne je važnosti za dugotrajnu održivost turizma. Ova praksa obuhvaća razumno korištenje energije i resursa te smanjenje negativnih ekoloških utjecaja, kao i ulaganje u obnovljive izvore energije i tehnologiju kako bi se ublažili ekološki otisci. Budući da privlačnost ruralnih područja često proizlazi iz prirodnih ljepota, kulturne baštine i autentičnog načina života, iznimno je važno redovito se brinuti o ovim elementima. Ipak, porast turizma može imati negativne učinke poput onečišćenja prirodnog okoliša, narušavanja ekosustava i povećane potrošnje resursa. Kako bi se taj učinak smanjio potrebno je veće ulaganje u ekološki osviještene prakse, a to uključuje smanjenje energetske potrošnje, primjenu obnovljivih izvora energije i racionalno upravljanje otpadom. Primjerice, iskorištavanje resursa lokalnog podrijetla smanjilo bi emisije izazvane transportom te istovremeno potaknulo rast lokalnog gospodarstva. Važna je i edukacija posjetitelja koja potiče odgovorno ponašanje, kao i uspostavljanje ravnoteže između lokalne zajednice i turizma.

Prirodni karakter daruvarskog područja zadržao je svoju autentičnost jer je ruralni turizam tek nedavno postao atraktivna turistička grana. Budući da je područje oko Daruvara oduvijek bilo ruralno, stvorena je povoljna osnova za razvoj ruralnog turizma. Ono što se posebno ističe jest da se taj razvoj može provesti na održiv način, s obzirom na činjenicu da okoliš nije i, uzimajući u obzir najnovija saznanja, ne mora biti narušen.

7. Rezultati empirijskog istraživanja

7.1. Ciljevi i metode istraživanja

Ciljevi istraživanja ovoga rada su:

1. analizirati ruralnu turističku atrakcijsku osnovu grada Daruvara i okolice,
2. ocijeniti trenutno stanje ruralne ponude,
3. utvrditi ulogu ruralnog turizma te stvoriti model razvoja koji će pomoći u daljnjem napretku.

Potrebno je ispitati i stavove lokalnog stanovništva, te pomoću odgovora istražiti koje su strategije najbolje za napredak ruralnog turizma grada Daruvara i okolice, uzimajući u obzir ekonomske, ekološke i etičke aspekte.

Metode istraživanja koje su korištene u radu jesu:

- Metoda deskripcije - postupak jednostavnog opisivanja činjenica, procesa i predmeta u prirodi i društvu, kao i njihovih empirijskih potvrđivanja veza i odnosa, ali bez znanstvenog objašnjavanja.
- Metoda analize - postupak znanstvenog istraživanja raščlanjivanjem složenih pojmova, sudova i zaključaka na njihove jednostavnije sastavne dijelove i elemente.
- Metoda sinteze - postupak znanstvenog istraživanja i objašnjavanja stvarnosti putem sinteze jednostavnih sudova u složenije.
- Metoda ispitivanja na uzorku – upotreba anketnog upitnika za prikupljanje podataka o stavovima lokalnog stanovništva o razvoju ruralnog turizma na području Daruvara

Kombinacija ovih metoda omogućila je sveobuhvatno istraživanje uloge koje ruralni turizam ima na području Daruvara uzimajući u obzir stavove lokalnog stanovništva, turističko atrakcijsku osnovu i trenutnu ponudu ruralnog turizma. Rezultati istraživanja će poslužiti kao temelj za planiranje i stvaranje kvalitetne i održive ruralne turističke destinacije. Literatura koja je korištena za pisanje diplomskog rada obuhvaća znanstvene i stručne članke, internetske izvore i knjige vezane uz predmet istraživanja.

7.2. Znanstvene hipoteze

U okviru rada su postavljene sljedeće hipoteze:

H1: Dobra osnova za razvoj ruralnog turizma u gradu Daruvaru, uključujući dostupne resurse, kulturnu i prirodnu baštinu te potrebnu infrastrukturu, ima potencijal potaknuti pozitivan i održiv razvoj ruralnog turizma u tom području, te njegovu obnovu

H2: Ruralni turizam na području grada Daruvara je nedovoljno razvijen.

H3: Ruralni turistički model razvoja pozitivno će utjecati na ponudu grada Daruvara, kao i njegove unapređenje

H4: Implementacija održivog modela ruralnog turizma u Daruvaru pozitivno utječe na ekonomsku dobit lokalne zajednice i smanjenje negativnog utjecaja na okoliš, doprinoseći dugoročnoj ekonomskoj i ekološkoj održivosti turističke destinacije

Cilj navedenih hipoteza je ispitati stavove lokalnog stanovništva prema ruralnom razvoju na području Daruvara, te mogućnosti za njegov napredak. Empirijsko istraživanje koje će potkrijepiti hipoteze provest će se putem anketnog ispitivanja na terenu, na području grada Daruvara i okolice. Ovakav pristup istraživanju omogućit će dobivanje odgovora na postavljena pitanja u radu, prikupljanje potrebnih podataka za potvrdu ili opovrgavanje navedenih hipoteza te će stvoriti temelj za daljnje promišljanje i zaključivanje o razvoju ruralnog turizma na području Daruvara.

7.3. Rezultati istraživanja

Anketno istraživanje provedeno je u svrhu pisanja diplomskog rada na temu “Model razvoja i uloga ruralnog turizma na području Daruvara.” Istraživanje je provedeno na području grada Daruvara i okolice u vremenskom razdoblju od 25.07.2023. do 30.08.2023. godine. Anketi je pristupilo 137 ispitanika. Raspon dobnih skupina ispitanika kreće se od najniže dobne granice, odnosno manje od 18 godina pa sve do najviše granice od 61 godine i više. Bitno je istaknuti važnost istraživanja stajališta i perspektiva ne samo mlađih generacija, već i onih starijih, koji predstavljaju bitan dio nasljeđa i povijesti grada, kao i njihova iskustva

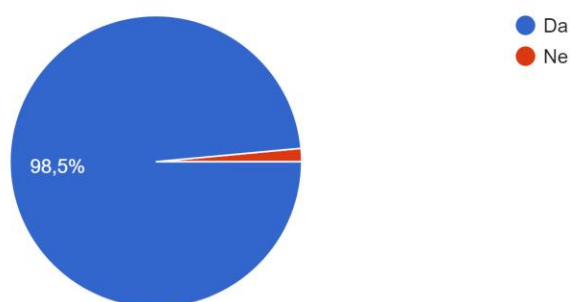
povezana s razvojem turizma. Stoga, uključivanje starijeg stanovništva u istraživanje omogućuje dobivanje cjelovitog uvida u razvoj ruralnog turizma.

U nastavku slijede grafički prikazi uvodnih pitanja i pitanja vezanih za demografsku analizu. Grafikon 2. prikazuje početno eliminacijsko pitanje i odgovore na njega.

Grafikon 2 Prikaz odgovora na pitanje “Živate li na području grada Daruvara i okolice?”

Živate li na području Daruvara i okolice?

137 odgovora

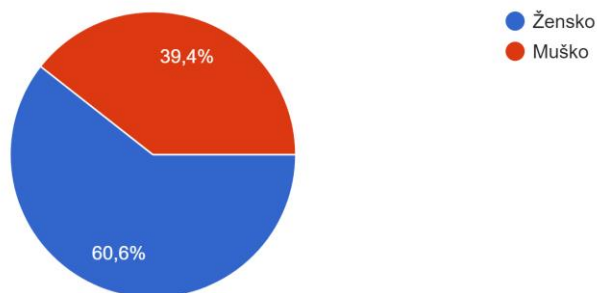
Izvor: Rezultati istraživanja

Od 137 ispitanika, 83 osobe je ženskog spola, odnosno 60,6%, a muškaraca je 54, odnosno 39,4%. Što se tiče dobne strukture, najviše ispitanika spada u dobnu skupinu od 18 do 25 godina (32,8%), slijedi ju skupina od 26-34 godine (29,9%), 35-50 (17,7%), 51-60 (10,9%), više od 61 godinu (7,3%), a najmanje ispitanika bilo je u dobi manjom od 18 godina (1,5%).

Grafikon 3 Struktura ispitanika – spol

Spol

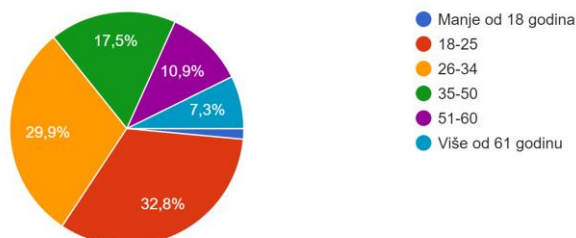
137 odgovora

Izvor: Rezultati istraživanja

Grafikon 4 Struktura ispitanika – dob

Dob
137 odgovora

Izvor: Rezultati istraživanja

Što se tiče stupnja obrazovanja, najviše ispitanika ima završenu srednju školu, njih 59, odnosno 43,1%, slijedi ju broj ispitanika sa završenim diplomskim studijem, njih 38 (27,7%), zatim ljudi sa završenim preddiplomskim studijem, njih 25 (18,2%), viša škola 12 (8,8%), a najmanje je ispitanika sa završenom osnovnom školom (1,5%) i završenim poslijediplomskim studijem (0,7%). Nadalje, najviše ispitanika je u radnom odnosu, njih 101, odnosno 73,7%, 19 (13,9%) je studenata, 9 (6,6%) nezaposlenih, a najmanje je umirovljenika, njih 8 (5,8%).

U anketi je sudjelovalo najviše stanovnika iz grada Daruvara, njih 94 (68,61%), te 43 (31,39%) iz okolice grada Daruvara, odnosno iz okolnih naselja.

Sljedeći set pitanja se odnosio na istraživanje upoznatosti lokalnog stanovništva prema ruralnom turizmu, kao i njihovih preferencija i percepcija o ruralnoj ponudi na području grada Daruvara.

Na pitanje “Koliko često posjećujete ruralna područja u blizini Daruvara (kao što su sela, prirodni rezervati, vinogradi, itd.)?“, njih 45,3% je odgovorilo da “Povremeno” posjećuje ruralna područja, 35,8% “Redovito”, 17,5% “Rijetko”, te 1,5% “Nikad”. Zatim, na pitanje s višestrukim izborom “Što vas motivira da posjetite ruralna područja?”, najviše ispitanika je izabralo sljedeće:

- Prirodna ljepota – 77,4%
- Opuštanje i bijeg od gradske verve – 57,7%
- Aktivnosti na otvorenom (planinarenje, biciklizam, ribolov) – 55,5%
- Kušanje lokalne hrane i pića – 43,1%
- Kulturna baština – 23,4%

- Tradicionalni proizvodi i obrti – 15,3%

Ispitanici su imali na izbor upisati pod “Ostalo” što ih motivira da posjete ruralna područja, a najčešći odgovori su bili manifestacije te posjete obitelji i prijateljima. Na izjavu “Sudjelovao/la sam u nekom obliku ruralnog turizma na području Daruvara”, 51,8% ispitanika odgovorilo je sa “Da”, dok je ostatak odgovorio sa “Ne”. Velik broj odgovora “Ne” se može pripisati neznanju ispitanika o samom pojmu “ruralnog”. Nadalje, ispitanici koji su odgovorili sa “Da” imali su mogućnost napisati u kojem obliku ruralnog turizma su sudjelovali. Najviše se ističu odgovori: sportsko-rekreacijski, vinski i gastronomski, kulturni, lovni i ribolovni, te seljački.

Na pitanje “Koliko je važno, po vašem mišljenju, razvijati ruralni turizam kao sredstvo za unaprjeđenje gospodarskog stanja u Daruvaru i okolici?” 61,3% ispitanika je odgovorilo sa “Jako važno”, 36,6% sa “Važno” i 2,2% djelomično važno. Nastavno na to pitanje ispitanici su trebali navesti koja je po njima najveća prednost ruralnog turizma na području Daruvara. Najviše su se istaknuli sljedeći odgovori:

- Prirodna ljepota, sportsko-rekreativne aktivnosti”
- “Zdravstvene pogodnosti - lječilište
- Geografski smještaj (relativno blizu Zagrebu ili drugim državama ukoliko bi ga netko htio posjetiti - BiH, Mađarska, Srbija), lječilišne terme, manjak gradske gužve i glasnoće (mirnoća), sigurnost, prirodna ljepota i puno šume itd.
- “Daruvarske toplice, mnoštvo vinograda, Rimska park šuma, Dvorac grofa Jankovića, Petrov vrh, promicanje češke nacionalne manjine i događanja iste...”
- “Prirodna ljepota, čist zrak, rekreacija, opuštanje”
- “Vinogradi, Daruvarska vinska cesta, gastronomija...”
- “Prirodna ljepota, zdravlje - ljekovita voda, aktivni turizam (planinarenje), astrologija (Petrov vrh - park tamnog neba)”

Ovi podatci su potvrdili H1 (“Dobra osnova za razvoj ruralnog turizma u gradu Daruvaru, uključujući dostupne resurse, kulturnu i prirodnu baštinu te potrebnu infrastrukturu, ima potencijal potaknuti pozitivan i održiv razvoj ruralnog turizma u tom području).

Što se tiče prepreka ruralnog turizma na ovom području, na pitanje s višestrukim izborom “Koji su, po vašem mišljenju, glavni izazovi ili prepreke za razvoj ruralnog turizma na ovom području?”, najviše ispitanika je odabralo “Nedostatak ulaganja (slaba financijska pomoć)”, njih 73,7%, zatim “Nedovoljna informiranost lokalnog stanovništva”, kao prepreku, odabralo je 54% ispitanika, “Nedovoljnu razvijenost infrastrukture (loša prometna povezanost, otežan pristup ruralnim područjima)” odabralo je 53,3% ispitanika, a najmanje ih je odabralo “Konkurenciju s drugim destinacijama” njih 15,3%, dok “Nedostatak prirodnih resursa” nije nitko odabrao. U nastavku, ispitanicima je ponuđeno da sami napišu kako oni misle da bi se mogao unaprijediti sadržaj i aktivnosti ruralnog turizma na području Daruvara. Najviše su se istaknuli sljedeći odgovori:

- “Da se bolje informira lokalno stanovništvo o idejama i prednostima istoga, također financijska pomoć.”
- “Upornom propagandom, boljom infrastrukturom.”
- “Projektima kroz Europske fondove.”
- “Podizanjem društvene svijesti o ruralnom turizmu.”
- “Bolje reklamiranje (na sirmim područjima, van Hrvatske), više ulaganja gradske/zupanijske uprave, ulaganja iz eu fondova).”
- “Veći prikaz ljudima putem interneta, bolje reklamiranje postojećih sadržaj.”
- “Napraviti bolju promociju područja i svega što nudi većina ljudi iz drugih mjesta zna Daruvar samo po toplicama, a Daruvar je puno više od toga.”
- “Motivirati vlasnike zemljišta i opg-a na ulaganje, pomoć u izradi planova i projekata, gradske vlasti trebaju shvatiti što znači turizam za grad i okolicu, valorizirati atrakcije u gradu i oko njega (izvor tople vode u centru, Vranjevina...)”

Prethodni odgovori potvrđuju H2: Ruralni turizam na području grada Daruvara je nedovoljno razvijen. Ispitanici su izjavili svoje nezadovoljstvo, odabrali su najveće prepreke i izazove ruralnog razvoja, te su ponudili brojna rješenja poput unapređenja marketinga, veće informiranosti lokalne zajednice, većih ulaganja i dr.

Na sljedeće pitanje, “Biste li podržali/odobrili veću ulogu lokalnih zajednica i tradicionalnih obrtnika u promociji i razvoju ruralnog turizma?”, velika većina ispitanika, točnije njih 95,6% odgovorilo je potvrdno, dok je 4,3% ispitanika odgovorilo da nije

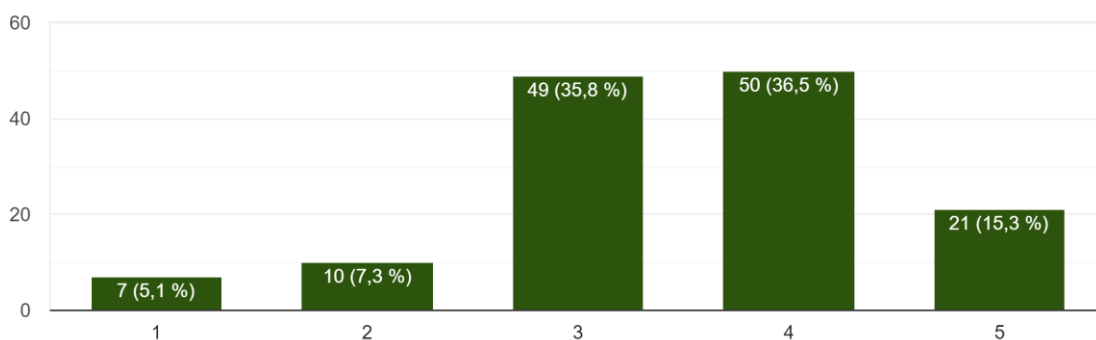
sigurno. Također, na pitanje “Je li postojanje turističkih događanja ili manifestacija (festivali, sajmovi, kulturni događaji) na ruralnom području Daruvara važno za razvoj turizma?”, većina ispitanika je odgovorila sa “Jako važno”, čak 74,5%, dok je ostatak odgovorio sa “Važno”.

Sljedeći set pitanja se odnosi na stavove lokalnog stanovništva o razvoju i ulozi ruralnog turizma na području Daruvara. Pomoću ljestvice od 1 do 5, ispitanici su trebali označiti svoje slaganje ili neslaganje u vezi s navedenim tvrdnjama, pri čemu 1 označava "u potpunosti se ne slažem", 2 označava "ne slažem se", 3 označava "niti se slažem, niti se ne slažem", 4 označava "slažem se", a 5 označava "u potpunosti se slažem". Na izjavu “Upoznat/a sam s ponudom ruralnog turizma na području Daruvara.” najviše ispitanika je bilo u rang “Slažem se” (36,5%) i “Niti se slažem, niti se ne slažem” (35,8%).

Grafikon 5 Upoznat/a sam s ponudom ruralnog turizma na području Daruvara

Upoznat/a sam s ponudom ruralnog turizma na području Daruvara.

137 odgovora

Izvor: Rezultati istraživanja

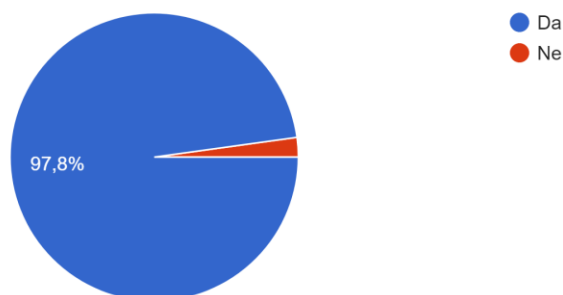
Na izjavu “Ruralni turizam na području Daruvara je nedovoljno razvijen”, 43,1% ispitanika se niti slaže, niti se ne slaže, dok se 26,3% slaže, a 19% se u potpunosti slaže. Ovim podatkom se može zaključiti kako lokalno stanovništvo nema pozitivne stavove o trenutnoj razvijenosti ruralnog turizma na području Daruvara. Bez obzira na to, sljedeće izjave su dokazale kako lokalno stanovništvo ima pozitivne stavove o pogodnostima koje ruralni razvoj nosi. Većina ispitanika se složilo sa izjavama da ruralni turizam doprinosi razvoju lokalne ekonomije, stvarajući nova radna mjesta, da pomaže u očuvanju

tradicionalnih kulturnih vrijednosti i običaja, poboljšava životni standard lokalne zajednice i da bi potaknuo obnovu cesta te prometne povezanosti. Ovi odgovori su pomogli u potrkepljivanju H1 i H2.

U konačnici, ispitanike se pita hoće li model ruralnog razvoja pozitivno utjecati na dugoročnu ekonomsku i ekološku održivosti grada Daruvara i okolice, gdje se većina ispitanika složila. (66,4% “U potpunosti se slažem”, 22,6% “Slažem se”). Time se potkrijepila H4 “Implementacija održivog modela ruralnog turizma u Daruvaru pozitivno utječe na ekonomsku dobit lokalne zajednice i smanjenje negativnog utjecaja na okoliš, doprinoseći dugoročnoj ekonomskoj i ekološkoj održivosti turističke destinacije.”

Grafikon 6 “Smatrate li da ruralni turizam na području Daruvara ima mogućnosti za daljnji napredak”

Smatrate li da ruralni turizam na području Daruvara ima mogućnosti za daljnji napredak.
137 odgovora

Izvor: Rezultati istraživanja

Analizom svih prikupljenih odgovora može se vidjeti nezadovoljstvo lokalnog stanovništva trenutnom ruralnom ponudom na području grada Daruvara. Nedostatak financijske podrške lokalnih uprava, slaba prometna povezanost te nedostatan informiranost zajednice ističu se kao glavni razlozi takvog nezadovoljstva. Unatoč tome, stanovnici prepoznaju ogroman potencijal i perspektive za napredak. Uvažavaju bogatu ponudu grada, prirodne ljepote, sportsko-rekreacijske mogućnosti, kulturno-povijesno nasljeđe, lokalne proizvode i druge prednosti. Vjeruju da bi uspostava održivog modela ruralnog turizma pridonijela ekonomskom, ekološkom i socijalnom prosperitetu, potičući obnovu infrastrukture, stvaranju novih radnih mjesta, te unapređenja statusa Daruvara kao ruralne destinacije.

Zaključak

Nezagađen okoliš i njegova prirodna bogatstva osnovna su i poželjna pretpostavka za bilo koji oblik turizma, a posebice za razvoj ruralnog. Ruralni turizam predstavlja ključni faktor u održivom razvoju ruralnih područja, pružajući ne samo ekonomske koristi već i očuvanje kulturnog nasljeđa i prirodne ljepote.

Daruvarski kraj, kao i mnogi drugi dijelovi Hrvatske, poznat je po svojoj prekrasnoj i nezagađenoj prirodi te nosi ogroman potencijal za razvoj u ruralno turističko odredište. Smješten u brežuljkastom kraju, Daruvar zajedno sa svojom okolicom očarava posjetitelje svojom prirodnom ljepotom i bogatstvom. Ovo područje, industrijski neopterećeno i smješteno u neposrednoj blizini planine Papuk, pruža iznimno čisti zrak i stvara idealne uvjete za raznoliku paletu turističkih iskustava, uključujući gastronomiju, kulturnu baštinu, povijest, lječilišta, odmor, sport i mnoge druge mogućnosti.

U radu je analizirana atrakcijska osnova grada Daruvara kao i postojeća ponuda ruralnog turizma. Objašnjena je uloga ruralnog turizma koja leži u transformiranju Daruvara kao održivog turističkog odredišta. Naglašena je važnost i zaštita postojećih resursa kao i poticanje ekonomskog rasta kroz lokalne obrte i usluge. Modelom razvoja ruralnog turizma predstavljen je strukturiran pristup stvaranju održive, atraktivne i autentične turističke destinacije na ruralnom području. Predstavljene su koraci kako uspješno realizirati iskorištavanje bogatstva prirodnih, kulturnih i tradicionalnih resursa s ciljem da se potakne lokalno gospodarstvo, očuva kulturna baština i promovira autentično turističko iskustvo.

Također, provedeno je istraživanje o stavovima lokalnog stanovništva o ulozi ruralnog turizma na području Daruvara. Rezultati istraživanja su pokazali kako postoji nezadovoljstvo trenutnim stanjem ruralne ponude na području Daruvara, ali bez obzira na to, ispitanici prepoznaju potencijal i iznose pozitivno razmišljanje za budući napredak u njegovu razvoju.

U konačnici se može zaključiti kako područje Daruvara ima odlično postavljene temelje za razvitak uspješnog ruralnog turizma gdje čovjek bez obzira na dob, spol ili socijalni status može pronaći nešto za sebe, bilo to opuštanje u prirodi, bijeg od stresa, osjećaj nostalgije ili pak uživanje u lokalnoj gastronomiji i sudjelovanju u poljoprivrednim aktivnostima. Kako bi se ostvarila uspješnost u razvoju ruralnog turizma ključna je revitalizacija cjelokupnog

područja, aktivno sudjelovanje lokalne zajednice u donošenju odluka, veća financijska ulaganja, kao i efikasna promocija i izgradnja prepoznatljivog imidža destinacije.

Anketni upitnik

Model razvoja i uloga ruralnog turizma na području grada Daruvara

Sveučilište u Rijeci

Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu

Poštovani/a,

ovo istraživanje provodi se sa svrhom prikupljanja informacija potrebnih za pisanje diplomskog rada u okviru kolegija "Ruralni turizam" na sveučilišnom diplomskom studiju na fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu.

Cilj istraživanja je utvrditi stavove lokalnog stanovništva o modelu razvoja i ulozi ruralnog turizma na području grada Daruvar.

Anketni upitnik je anonimn.

Unaprijed hvala na odgovorima i izdvojenom vremenu!

Socio-demografski podaci

Spol*

Žensko

Muško

Dob*

Manje od 18 godina

19-25

26-34

35-50

51-60

Više od 61

Stupanj obrazovanja*

Osnovna škola

Srednja škola

Viša škola

Fakultet – preddiplomski studij

Fakultet – diplomski studij

Fakultet – poslijediplomski studij

Radni status*

Zaposlen/a

Nezaposlen/a

Student/ica

Umirovljenik/ica

Mjesto stanovanja (grad, selo, naselje):*

Koliko često posjećujete ruralna područja u blizini Daruvara (kao što su sela, prirodni rezervati, vinogradi, itd.)?

Redovito

Povremeno

Rijetko

Nikad

Što vas motivira da posjetite ruralna područja? (Molimo označite sve što se odnosi.)

Prirodna ljepota

Kulturna baština

Aktivnosti na otvorenom (planinarenje, biciklizam, ribolov)

Kušanje lokalne hrane i pića

Tradicionalni obrti i proizvodi

Opuštanje i bijeg od gradske vreve

Ostalo _____

Sudjelovao/la sam u nekom obliku ruralnog turizma na području Daruvara.*

Da

Ne

Ako je Vaš odgovor na prethodno pitanje bio "Da", navedite u kojem obliku ruralnog turizma ste sudjelovali. (Primjerice: sportsko-rekreacijski, seljački, zdravstveni, lovni, ribolovni, kulturni, vjerski, vinski, gastronomski,...)

Koliko je važno, po vašem mišljenju, razvijati ruralni turizam kao sredstvo za unaprjeđenje gospodarskog stanja u Daruvaru i okolici?

Izuzetno važno

Važno

Djelomično važno

Manje važno

Nije važno

Što biste naveli kao najveće prednosti ruralnog turizma na području Daruvara?

Molim Vas da navedete barem jednu prednost. Npr. prirodna ljepota, kulturna baština, rekreacija, zdravstvene pogodnosti,...)

Koji su, po vašem mišljenju, glavni izazovi ili prepreke za razvoj ruralnog turizma na ovom području?

Nedovoljna informiranost lokalnog stanovništva

Nedovoljna razvijenost infrastrukture (loša prometna povezanost, otežan pristup ruralnim područjima)

Nedostatak ulaganja (slaba financijska pomoć)

Konkurencija s drugim destinacijama

Nedostatak prirodnih resursa (prirodno okruženje, plodno tlo,...)

Kako bi se mogli unaprijediti sadržaji i aktivnosti ruralnog turizma na području Daruvara?

Molim Vas da navedete barem jedan primjer

Biste li podržali/odobrili veću ulogu lokalnih zajednica i tradicionalnih obrtnika u promociji i razvoju ruralnog turizma?

Da

Ne

Nisam siguran/na

Je li postojanje turističkih događanja ili manifestacija (festivali, sajmovi, kulturni događaji) na ruralnom području Daruvara važno za razvoj turizma?

Izuzetno važno

Važno

Djelomično važno

Manje važno

Nije važno

Stavovi lokalnog stanovništva o razvoju ruralnog turizma na području Daruvara.

Ocijenite niže navedene tvrdnje na ljestvici od 1 do 5, pri čemu 1 označava "u potpunosti se ne slažem", 2 označava "ne slažem se", 3 označava "niti se slažem, niti se ne slažem", 4 označava "slažem se", a 5 označava "u potpunosti se slažem". Molim da za svaku tvrdnju označite odgovor.

Upoznat/a sam s ponudom ruralnog turizma na području Daruvara.

12345

Ruralni turizam na području Daruvara je nedovoljno razvijen.

12345

Ruralni turizam može pozitivno doprinijeti razvoju lokalne ekonomije i stvoriti nova radna mjesta.

12345

Razvoj ruralnog turizma može pomoći u očuvanju tradicionalnih kulturnih vrijednosti i običaja.

12345

Razvojem ruralnog turizma bi se poboljšao životni standard lokalnog stanovništva.

12345

Razvoj ruralnog turizma bi potaknuo obnovu cesta i prometne povezanosti.

12345

Održivi pristup u razvoju ruralnog turizma ključan je za dugoročnu dobrobit zajednice i okoliša.

12345

Model ruralnog razvoja bi u konačnici pozitivno utjecao na dugoročnu ekonomsku i ekološku održivosti grada Daruvara i okolice.

12345

Preporučio/la bih drugima Daruvar kao destinaciju ruralnog turizma.

12345

Smatrate li da ruralni turizam na području Daruvara ima mogućnosti za daljnji napredak.

Da

Ne

Bibliografija

Aleksandar Lukić, "*Turizam na seljačkim gospodarstvima u Hrvatskoj*", Znanstveni članak, 2002

Council of Europe; Council of Europe Web Archives. "*Rural Tourism*". <http://www.archive-it.org/public/search> (pristupljeno 15.07.2023.)

Daruvarska Vinska cesta, <http://www.vinskeceste-bbz.hr/o-nama/> (pristupljeno 19.07.2023.)

Daruvar voli život, 2023 <http://www.visitdaruvar.hr/opg-doneski.aspx> (pristupljeno 22.07.2023.)

Demonja Damir i Ružić Pavlo, "*Ruralni turizam u Hrvatskoj s primjerima dobre prakse i europskim iskustvima*", Bibliotheca Geographia Croatica, Knjiga 40, prvo izdanje, Zagreb 2010. str. 13-46

Dr. sc. Dejan Tubić, "*Ruralni turizam: teorije do empirije*", Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici, Virovitica 2019., str. 261.

Grad Daruvar – najljepši mali grad! <https://daruvar.hr/daruvar-kroz-povijest/>, <https://daruvar.hr/event-category/manifestacije/> (pristupljeno 18.07.2023.)

Hrvatska gospodarska komora, 2002., <https://www.hgk.hr/> (pristupljeno 18.07.2023.)

Ivan Cifrić, "*Ruralni razvoj i modernizacija*", Zagreb 2003., str. 90

Krajnović, "Strateško upravljanje razvojem ruralnog turizma – problemi i smjernice", *Oeconomica Jadertina* 1/2011., 2011. str. 34

Prof. dr. sc. Stanko Geić, "*Menadžment selektivnih oblika turizma*", Split 2011., str. 385-398

MarCon, "*Dijagnoza stanja te vizija i misija razvoja turizma za područje Daruvar – Papuk*", Split, 2011.

Metode znanstvenih istraživanja, Unizd.hr, http://www.unizd.hr/portals/4/nastavni_mat/1_godina/metodologija/metode_znanstvenih_istrazivanja.pdf.

Pamuković, A., Dorbić, B., Radeljak, M., "*Iskustvo i praksa razvoja agroturizma u Europi te njegov utjecaj na Hrvatsku*", *Agronomski glasnik*, 78, 2016, str 51-64.

Pčelarstvo Daruvar, URL: <https://pcelarstvo-daruvar.hr/> (pristupljeno 22.07.2023.)

Provedbeni program grada Daruvara – u razdoblju od 2021. do 2025., <https://daruvar.hr/wp-content/uploads/2021/dokumenti/dokumenti/Provedbeni%20program%20Grada%20Daruvara%202021.-2025..pdf>

Turistička zajednica Bjelovarsko-bilogorske županije, "*Vinarija Lotada*", <https://www.tzbbz.hr/vinarije/bjelovar/vinarija-lotada> (pristupljeno: 22.07.2023)

Vinarija Daruvar – badel 1862., <https://badel1862.hr/homepage/vinarija-daruvar/> (pristupljeno 22.07.2023.)

Visit Daruvar, <http://www.visitdaruvar.hr/dozinky.aspx> (pristupljeno 22.07.2023.)

Popis ilustracija

Tablice

Tablica 1 Turističke aktivnosti na ruralnom području	10
--	----

Grafikoni

Grafikon 1 Kretanje broja registriranih TSOG-a za razdoblje od 1998. do 2007. godine	18
Grafikon 2 “Živate li na području grada Daruvara i okolice?”	44
Grafikon 3 Struktura ispitanika – spol	44
Grafikon 4 Struktura ispitanika – dob	45
Grafikon 5 “Upoznat/a sam s ponudom ruralnog turizma na području Daruvara”	48
Grafikon 6 “Smatrate li da ruralni turizam na području Daruvara ima mogućnosti za daljnji napredak”	49

Slike

Slika 1 Profil novog turista	16
Slika 1 Profil novog turista	16
Slika 2 Zemljopisni položaj grada Daruvara	21